

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs: 800fr. per jaar

Postcheckrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie: Prof. Mr. Ridder René VICTOR, Britselei 40, Antwerpen

OVERZICHT VAN DE VLAAMSE RECHTSLITERATUUR GEDURENDE DE GERECHTELIJKE JAREN 1967-68 EN 1968-69.

(1e deel)

Ten gevolge van het feit dat de eerste twee nummers van onze vorige jaargang volledig in beslag werden genomen door de publicatie van het berucht Arrest van het Hof van Straatsburg, betreffende de taalwetgeving in ons land, was het traditioneel overzicht van de Vlaamse rechtsliteratuur gedurende het gerechtelijk jaar 1967-68 achterwege gebleven. Wij geven dan ook in tegenwoordig nummer een overzicht van deze rechtsliteratuur gedurende de twee gerechtelijke jaren 1967-68 en 1968-69. Deze beide jaren zijn gekenmerkt door een intense bloei van het Vlaams rechtsleven.

Zeer talrijk zijn de boeken en geschriften die betreffende allerlei rechtstakken werden gepubliceerd. Tevens hadden er op juridisch gebied menigvuldige manifestaties plaats die ten zeerste bevorderlijk waren voor de Vlaamse rechtswetenschap. In 1967 en in 1968 hadden respectievelijk te Gent en te Leuven de 22e en 23e Vlaamse Rechtskundige Congressen plaats, die voorbereid werden door merkwaardige preadviezen en die beide uitgegroeid zijn tot een schitterend succes.

Te Brussel werd op luisterrijke wijze het derde lustrum gevierd van de «*Algemene Praktische Rechtsverzameling*». Er werd hulde gebracht aan het grootse werk dat door deze onderneming ten bate van de Vlaamse rechtswetenschap verricht werd en ministers R. Van Elst en H. Fayat alsook Voorzitter F. Van Parijs spraken hoogstaande redevoeringen uit waarin op treffende wijze de doelstellingen en de resultaten van de Algemene Praktische Rechtsverzameling geschetst werden.

Het voortreffelijk «*Tijdschrift voor Privaatrecht*», jubileerde bij zijn eerste lustrum en het was de Vlaamse juristen een allergrootst genoegen te zien onderstrepen welke aanzienlijke bijdrage tot de Vlaamse rechtscultuur dit tijdschrift in zijn 5 eerste jaargangen heeft geleverd.

In de Universiteit te Leiden werd op 3 februari 1968 de stichting, nu vijftig jaar geleden, herdacht, van het «*Tijdschrift voor Rechtsgeschiedenis*» waarvan sedert de 2e Wereldoorlog de redactie samengesteld is uit Belgische en Nederlandse geleerden, wier activiteit een voorbeeld is van innige samenwerking tussen de beide landen op rechtswetenschappelijk gebied.

Tevens werd in 1967 herinnerd aan de oprichting, nu 20

jaar geleden, van de Vereniging voor de Vergelijkende Studie van het Recht in België en Nederland op initiatief van Prof. Em. Van Dievoet en van Prof. E. Meyers.

Sedert deze 20 jaren heeft deze Vereniging een zeer intense werking aan de dag gelegd, talrijke belangrijke preadviezen gepubliceerd alsmede jaarboeken en bibliografiën.

Dank zij haar werking werd er niet alleen menigvuldig wetenschappelijk materiaal voor de studie van het recht in beide landen ter beschikking gesteld, doch de beste juristen van Nederland en België hebben door de regelmatige jaarlijkse samenkomsten elkaar beter leren kennen, wat een heilzame invloed heeft gehad ter bevordering van de rechtswetenschap en van de harmonisatie der rechten in de beide landen.

Te Gent vierde het Vlaams Rechtsgenootschap bij de Rijksuniversiteit zijn 40-jarig bestaan, dat samenging met het 20e Vlaams Interuniversitair Rechtscongres. Het gaf te dezer gelegenheid een jubileumnummer van zijn tijdschrift uit met artikelen van meerdere hoogleraren, en verlucht met een reeks interessante foto's, die de activiteit van dit zo nuttig genootschap doen herleven.

Ook het degelijk studententijdschrift «*Jura Falconis*» dat te Leuven wordt uitgegeven door de studenten der rechtsfaculteit, heeft gefeest bij zijn eerste lustrum. Het hoeft niet gezegd hoezeer dit tijdschrift van aard is om de wetenschappelijke belangstelling van de studenten in de rechten van de Leuvense Universiteit te stimuleren.

Het jaar 1969 was voor al de juristen van het land zeer belangrijk door het in werking treden van een gedeelte van het nieuw Gerechtelijk Wetboek, waardoor in burgerlijke zaken een volledig nieuw stelsel van rechtspleging wordt toegepast en het had ook voor de Balie grote betekenis door de oprichting van de Nationale Orde van Advocaten, die geproclameerd werd op een plechtige zitting in aanwezigheid van Z.M. de Koning. Ook, wat het Vlaams rechtsleven betreft, werd een geweldige inspanning gedaan voor de uitgave van wetboeken en wettelijke teksten. Prof. Bellefroid heeft destijds eens gezegd dat de essentiële voorwaarde voor de bloei van de Vlaamse rechtswetenschap gelegen was in de uitgave van

degelijke teksten. Tot nog toe waren die maar zeer schaars. Thans hebben verschillende uitgeverijen reeksen bezorgd met de uitgave van de officiële nederlandstalige wetboeken en wetten, die de grootste diensten zullen bewijzen zowel bij de rechtspractijk als bij het wetenschappelijk werk.

Op alle gebied manifesteerden zich tekenen van vernieuwing en herleving, wat zozeer blijkt uit de reeks juridische publicaties die in de laatste twee jaren verschenen en waarvan wij hierna een kortbondig overzicht zullen geven, ingedeeld volgens de verschillende grote takken van het recht.

* * *

Op het gebied van het *burgerlijk recht* zijn geen uitgebreide werken verschenen, doch wel uitmuntende kleinere monografiën en degelijke preadviezen.

Op het 22e congres van de Vlaamse Jusristenvereniging te Gent in 1967 werd het zeer actueel probleem ter bespreking gesteld « *of de wettelijke aansprakelijkheid bij verkeersongevallen dient te worden vervangen door een stelsel van verzekering.* »

Naar aanleiding van het ontwerp dat uitgewerkt werd door Prof. Tunc is dit probleem, in de internationale juristenwereld, het voorwerp geweest van gepassioneerde debatten. De besprekingen van het congres te Gent werden voorbereid door twee preadviezen.

Mr. L. Schuermans had een zeer uitvoerige studie geschreven over « *Foutverzekering of schadeverzekering* ». De auteur ontleedt eerst de toestand die thans bestaat wat betreft de vergoeding van slachtoffers van verkeersongevallen. Het is traditioneel de aansprakelijkheid wegens fout die aan de basis ligt van elke vergoeding en er wordt in het preadvies op gewezen hoezeer deze aansprakelijkheidsvragen soms volledig arbitrair opgelost worden. Het traditioneel aansprakelijkheidsrecht en meer bepaald het verkeersongevallenrecht beantwoordt niet langer aan de verwachtingen die eenieder mag stellen in een snelle en menswaardige vergoeding van de geleden schade.

Teneinde te kunnen nagaan of het bestaande stelsel dient gehandhaafd te worden, ofwel of er een volledig nieuw stelsel dient ingevoerd of ten slotte of het tegenwoordig systeem enkel aangepast en verbeterd dient te worden, ontwikkelt schrijver in zijn preadvies een overzicht van de toestanden in verschillende landen. Naast België wordt de regeling onderzocht in Nederland, Frankrijk, West-Duitsland, Italië, de Verenigde Staten en Engeland. Na deze rechtsvergelijkende beschrijving van het geldende recht, komt Mr. Schuermans tot de ontleding van de belangrijkste voorstellen die gedaan werden om een wijziging in te voeren. Eerst wordt het ontwerp Tunc besproken, dat de vergoeding beoogt, zonder onderscheid, van allen die het slachtoffer van een verkeersongeval zijn, opdat niemand onvergoed zou blijven.

Mits erkenning van de grote betekenis van dit ontwerp Tunc brengt de preadviseur toch een hele reeks bezwaren in het midden. Hij gaat dan over tot de uiteenzetting van het ontwerp Keeton - O'Connell dat voorstelt de klassieke polis « aansprakelijkheid voor schade aan derden » aan te vullen met een verplichte omniumverzekering voor economisch-lichamelijke schade ten bate van de verkeersslachtoffers en dat het begrip fout slechts uitsluit binnen de perken van de vastgestelde schadebedragen. Ook bij dit ontwerp doen zich zeer ernstige bezwaren voor. Eindelijk bespreekt schrijver het voorstel Dalcq dat de radicale houding van Prof Tunc tempert door het combineren van fout- en schadeaansprakelijkheid en dat beïnvloed is door de Franse interpretatie van art. 1384. Ook hier wordt critiek voorgebracht en o.a. deze dat het begrip « *faute inexcusable* » dat van morele oorsprong is, aan geen vaste criteria beantwoordt en het systeem nutteloos zal belasten.

Tot slot van zijn preadvies geeft de auteur zijn eigen visie op de aanpassingen die inzake vergoeding voor verkeersongevallen zouden kunnen tot stand gebracht worden.

Dr. Jur. Gilbert Claus schreef over hetzelfde onderwerp een tweede preadvies « *Aansprakelijkheid of zekerheid?* ». Hij beschouwde het probleem van uit het oogpunt van de verzekeraar en hij deelde een hele reeks statistische gegevens mede die zouden toelaten de praktische mogelijkheden van een wijziging van het bestaande stelsel te beoordelen. De conclusie van dit statistisch onderzoek komt er op neer dat volgens de auteur slechts een gering aantal slachtoffers onvergoed blijven en dat het niet vereist blijkt het bestaande stelsel als dusdanig te wijzigen. De gewenste oplossing kan gebracht worden door de uitbreiding van de hetzij de private, hetzij de sociale verzekering.

Deze beide preadviezen gaven aanleiding tot een zeer geanimeerde discussie. De overgrote meerderheid der aanwezigen was van oordeel dat er geen aanleiding bestaat het systeem der aansprakelijkheid wegens fout op te heffen omdat daardoor onze maatschappelijke structuur ernstig zou geschaad worden. Verbeteringen en aanpassingen zijn uitstekend mogelijk zonder dat de basis zelf van het stelsel zou worden gewijzigd.

Een ander zeer gewichtig en actueel onderwerp van burgerlijk recht kwam ter sprake op het 22e congres te Leuven nl. de « *Mede-eigendom bij appartementsgebouwen* ». Hierover werd een preadvies uitgewerkt door Mr. Alfons Heyvaert, die eerst de aandacht vestigt op het belang van het probleem gezien de fantastische vermenigvuldiging der flatgebouwen in de laatste jaren. Na een historiek van het zakenrechtelijk statuut van onroerende goederen geeft schrijver een samenvatting van de inhoud der wet van 8 juli 1924 en wijdt hij uit over de ratio legis die de bepalingen van deze wet heeft ingegeven. De preadviseur meent dat deze wet volstrekt onvoldoende is en dat zij geenszins geschikt is, ook technisch niet, voor de oplossing van de problemen die de mede-eigendom bij flatgebouwen doet rijzen.

Teneinde de eventuele wijzigingen, die zouden dienen aangebracht, te bestuderen geeft de preadviseur een overzicht van enkele West-Europese wetgevingen op het stuk. Zo komen aan de beurt: Frankrijk, Italië, de Bondsrepubliek Duitsland, Nederland en Zwitserland. In al deze wetgevingen zijn bepalingen te vinden die het nuttig zou zijn met het in ons land bestaande stelsel te harmoniseren. De conclusie die na dit exposé wordt getrokken is dat de Zwitserse wetgeving onbetwistbaar een hele reeks bepalingen bevat die zouden overwogen dienen te worden wanneer in ons land een wetswijziging tot stand zou komen.

Mr. A. E. Van Hoestenbergh en Mr. M. Villeyn hebben gezamenlijk een tweede preadvies geschreven over « *Mede-eigendom bij appartementsgebouwen* » waarin zij hun beschouwingen hoofdzakelijk steunen op de notariële ervaring. De schrijvers komen tot een merkwaardige vaststelling nl. deze dat niettegenstaande de geweldige ontwikkeling van de oprichting van appartementsgebouwen na wereldoorlog II, de processen desangående uiterst zeldzaam zijn, tengevolge van het feit dat door de notariële praktijk de basisakten en de reglementen van mede-eigendom op zulke uitvoerige en grondige wijze worden opgesteld. Dit mag echter niet de illusie doen ontstaan dat er niets zou dienen gewijzigd te worden. Er zijn in de bestaande wetgeving zeer ernstige tekorten, zowel bij het ontstaan van het recht van gedwongen mede-eigendom zelf als bij de beleving ervan. Dikwijls zijn de basisakten tot een onleesbaar iets geworden en kunnen zij de rechten van de toekomstige eigenaars krenken. Wat het beheer

van de flatgebouwen betreft bestaat behoefte aan een orgaan met rechtspersoonlijkheid, die door de basisakte niet kan toegekend worden zonder wettelijke tussenkomst. Deze en meerdere andere vaststellingen leiden tot de conclusie dat het noodzakelijk is dat er zou overgegaan worden tot een ingrijpende wettelijke regeling waarbij zekere meerderheden kunnen beslissen in het verhelpen aan noodtoestanden en waarbij het beheer vergemakkelijkt wordt.

Na een grondige bespreking van deze beide preadviezen was het congres van oordeel dat een nieuwe wetgeving ter zake minstens voor een deel bepalingen van inperatieve aard zou moeten bevatten.

Aangaande het burgerlijk recht dienen wij hier verder te vermelden, de preadviezen die geschreven werden voor de vergaderingen van de « Vereniging voor de Vergelijkende Studie van het Recht van België en Nederland ».

Voor de vergadering van 1967 werkte Prof. G. Schrans der Rijksuniversiteit te Gent, een preadvies uit over « *Pre-contractuele verhoudingen naar Belgisch Recht* ». De verhandeling door de auteur aan deze uiterst delicate kwestie gewijd, kan gelden als een model van het genre. Zij munt uit door klaarheid en eenvoud van uiteenzetting, is overvloedig gedocumenteerd en heeft de belgische rechtspraak op het stuk volledig onderzocht. Er wordt een uitvoerige speurtocht ondernomen in het vergelijkend recht en dit preadvies, legt getuigenis af van een zeer diepgaande studie.

Kan de pre-contractuele verhouding tussen twee partijen, zoals die bestaat in de periode der onderhandelingen, vooraleer het kontrakt gesloten wordt, aanleiding geven tot een actie voor het bekomen van schadevergoeding. Teneinde dit vraagstuk op te lossen bestudeert de heer Schrans, aan de hand van een uitgebreid wetenschappelijk materiaal, welke de begripsomschrijving is van de pre-contractuele verhouding. Wat gebeurt er tijdens de periode dat aanbiedingen gedaan worden en er nog geen bepaalde aanvaarding heeft plaats gehad? De maatschappelijke evolutie heeft voorzeker in de laatste jaren een belangrijke invloed gehad voor de studie van dit probleem. Ten gevolge van de moderne techniek is de methode van contracteren ingewikkelder geworden, zodat er zich gemakkelijk misverstanden kunnen voordoen; de contractvrijheid werd ingekrompen door allerlei staats-tussenkomsten en het sluiten van het contract in handel en nijverheid werd meer en meer bepaald door de inhoud van type-overeenkomsten opgesteld voor bepaalde soorten economische transacties. Tengevolge van dit alles heeft de pre-contractuele verhouding in het contractenrecht een belangrijke plaats ingenomen en is ze uitgegroeid tot « een waarachtige tussenschakel bij het tot stand komen van het contract ».

Welke zijn nu tijdens deze pre-contractuele periode de omstandigheden die aanleiding zouden kunnen geven tot aansprakelijkheid. De auteur onderzoekt al de eventualiteiten zoals ze zich in de werkelijkheid hebben voorgedaan en zoals ze aanleiding geweest zijn tot meerdere gevallen van rechtspraak. Door de uiteengezette voorbeelden wordt het probleem op scherpe wijze gesteld en schrijver zal in het tweede gedeelte van zijn preadvies nagaan in welke voorwaarden er een pre-contractuele aansprakelijkheid bestaat en tot welke oplossingen zij aanleiding kan geven.

Het afbreken van voorbesprekingen en onderhandelingen, het intrekken van een aanbod, het nader uitwerken van een beginsel-akkoord, het vergoeden der kosten van een bestek bij niet-uitgevoerde aanneming van werken, de weigering om een contract te verlengen tegen het gewekt vertrouwen in, het misbruik maken van geheime informatie in verband met het sluiten van een contract, het zijn zoveel omstandigheden die aanleiding kunnen geven tot aansprakelijkheid.

Nadat het gebied omlind werd onderzocht de heer Schrans welke schade voor herstel in aanmerking kan komen en welke vorm dit herstel dient aan te nemen, om uiteindelijk het bijzonderste gedeelte van zijn studie aan te vatten nl. de juridische grondslag van de pre-contractuele aansprakelijkheid. Tegenover de leer van Ihering die de stelling verdedigde dat de pre-contractuele aansprakelijkheid niet van aquiliaanse maar wel van contractuele aard was, — leer die in Frankrijk en België gedurende een zekere tijd bijval heeft genoten, — betoogt de auteur hoe, volgens de tegenwoordige Belgische opvatting, de pre-contractuele aansprakelijkheid op grond van aquiliaanse maatstaf dient beoordeeld te worden en hoe de beide criteria van goede trouw en gewekt vertrouwen als grondslag dienen van deze aansprakelijkheid.

Het preadvies van de heer Schrans is een waardevolle bijdrage tot de theorie van ons burgerlijk recht.

Een tweede preadvies, geschreven voor dezelfde vereniging is van de hand van Prof. J. Limpens in samenwerking met C. Paulus, assistent aan de Universiteit te Brussel, en heeft als voorwerp « *De zaakwaarneming naar Belgisch recht* ». Deze rechtsfiguur, waarbij iemand, zonder daartoe wettelijk of contractueel verplicht te zijn, in geval van nood, andermans zaken behartigt, met de bedoeling een dienst te bewijzen doch zonder milddadig inzicht, heeft aanleiding gegeven tot een zeer uitvoerige rechtspraak. De auteurs lijnen eerst het gebied van de zaakwaarneming af tegenover dit van andere doch verwante rechtsfiguren zoals de lastgeving, de ongegronde verrijking, de onrechtmatige daad. Ze wijden ook hun aandacht aan de zaakwaarneming door of ten behoeve van de overheid. Na een onderzoek van de vereisten voor het tot stand komen van de bestudeerde rechtsfiguur worden de gevolgen ervan onderzocht tussen de verschillende partijen en ten opzichte van derden. Hierbij wordt verwezen naar talrijke bewijsplaatsen in de rechtsleer en wordt een uitvoerige jurisprudentie aangehaald, die het onderwerp volledig uitput. Beschouwingen over de goedkeuring door de belanghebbende, die geen essentieel bestanddeel is van de zaakwaarneming en over het bewijs, sluiten het preadvies af, dat uitmunt door zakelijkheid en helderheid.

Het 23e congres van de Vlaamse Juristenvereniging, dat in 1968 te Leuven werd gehouden, had in de sectie van burgerlijk recht, als onderwerp ter bespreking, het probleem gekozen van de « *Hinder* ». Desaangaande werden drie preadviezen uitgebracht.

In de eerste plaats dit van Prof. R. Derine getiteld « *Hinder bij nabuurschap* ». Dit preadvies vormt een uitstekende synthese van de evolutie der Belgische jurisprudentie op dit gebied. Wanneer tot in 1960 de Belgische rechtspraak algemeen aannam dat om een actie te kunnen instellen wegens burenhinder steeds een schuldelement vereist was en dat art. 544 van het B.W. niet mocht worden afgezonderd van art. 1382, werd deze rechtspraak volkomen gewijzigd door de Cassatie-arresten van 1960 die hebben aanvaard dat er steeds een bepaald evenwicht moet worden gehandhaafd tussen de respectieve rechten van de eigenaars, rechtspraak die sedertdien regelmatig bevestigd werd.

De toepassing in zake hinder ofwel van art. 1382 B.W. ofwel van art. 544 geeft aanleiding tot zeer subtiële nuances die door de auteur op scherpzinnige wijze ontleed werden. Van de zeer uitgebreide recente rechtspraak worden de verschillende modaliteiten kritisch gewaardeerd. Uiteindelijk wordt nagegaan welke de sanctie is die zal dienen toegepast.

Dr. H. Van den Berghe heeft zijn preadvies betiteld « *Recht en lawaai. Maatregelen ter bestrijding van de ge-*

luidshinder. » Er wordt op gewezen hoe, ten gevolge van de ontwikkeling van de moderne techniek, het lawaai in aanzienlijke mate is toegenomen en welke onbehaaglijke of zelfs gevaarlijke gevolgen dit feit met zich brengt. In ons land is een wetgeving op dit stuk onbestaande en de rechtspraak betreffende lawaaihinder is uiterst schaars. Dr. Van den Berghe stelt vast hoe in andere landen, zoals Zwitserland, Oostenrijk, Duitsland, Italië en Noorwegen wettelijke voorschriften bestaan ten einde de hinder, veroorzaakt door lawaai, te vermijden, om dan te onderzoeken welke mogelijkheden er in ons land bestaan om tot hetzelfde resultaat te komen, zo preventief als repressief, door middel van administratieve maatregelen of van gerechtelijke sancties. Hij stipfelt uit welke wetgevende maatregelen zich opdringen om de bestrijding van het lawaai te verzekeren.

Een preadvies waarvan de gegevens zowel door onze wetgever als door de rechtsmachten grondig zouden dienen in aanmerking te worden genomen.

In een zeer uitvoerige studie, waarvan de hoofding luidt « *Hinder en Environmental Health* » heeft Dr. med. L. Dierick op grondig- wetenschappelijke wijze andere problemen van hinder aan een onderzoek onderworpen, nl. de verontreiniging van het water en de lucht, naast de overdreven geluidshinder, het gebruik van additieven in de eetwaren en het gevaar van de radio-activiteit.

Na een ontleding aan de hand van de meest recente gegevens op het gebied van de natuurwetenschappen gaat schrijver na welke wetgevende maatregelen er in ons land bestaan om aan deze hinderlijke toestanden te verhelpen.

Op het gebied van de waterverontreiniging zijn ze reeds talrijk en worden zij door de auteur als voldoende beschouwd. Zulks is niet het geval wat de verontreiniging van de lucht betreft, vooral in verband met de chemische nijverheid. Al is hier de wetenschap nog niet ver genoeg gevorderd om met zekerheid de luchtverontreiniging te vermijden, toch zouden reeds meerdere wetgevende maatregelen kunnen genomen worden om verbetering te brengen.

Voor de bestrijding van de lawaaihinder verwijst de auteur naar wettelijke voorschriften en richtlijnen die in de vreemde desaangetoonde genomen werden. Hij acht het niet gemakkelijk dat al de afzonderlijke maatregelen in één enkele « antilawaaiwet » zouden kunnen samengebracht worden. Toch ligt hier nog een heel gebied braak, dat terdege door de wetgever zou moeten bewerkt worden.

Zowel voor de additieven bij eetwaren als voor de bescherming van de burgerbevolking tegen de gevaren van de radio-actieve stralingen, analyseert Dr. Dierick de beschikkingen die in België reeds door de overheid werden genomen.

Mogelijkheden van verbetering dezer maatregelen coördinatieproblemen vormen het slot van dit preadvies dat steunt op diepgaande wetenschappelijke bearbeiding van de stof en dat een volstrekt volledig overzicht geeft van de besproken kwesties.

Deze drie preadviezen waren op het 23e Rechtskundig Congres te Leuven het voorwerp van een grondige bespreking, die veel nuttige beschouwingen aan het licht bracht.

In de merkwaardige mercuriale die op de Plechtige Openingszitting van het Hof van Beroep te Gent werd uitgesproken door de heer *Prokureur-Generaal Prof. Jacques Matthijs*, behandelde deze hoge magistraat het onderwerp « *Repercussies en innovaties van het Gerechtelijk Wetboek in verscheiden takken van het privaatrecht en het publiekrecht* ». Met scherpzinnigheid lichtte hij een aantal bepalingen van het nieuw wetboek toe, die algemeen nog minder bekend waren, doch die voor het bur-

gerlijk recht ingrijpende wijzigingen tot stand brachten, zo aangaande de eigendomsoverdracht aan de kinderen der goederen van ouders die scheiden bij wederzijdse toestemming, aangaande het beheer van de voogd, aangaande het erfrecht, nl. wat betreft de aanvaarding van een nalenschap onder voorrecht van boedelbeschrijving en ook aangaande de verdeling van onverdeelde goederen, de bestrijding van het bedrieglijk onvermogen en meerdere andere punten.

Het was in de hoogste mate nuttig dat door de Prokureur-Generaal de aandacht van de juristen gevestigd werd op deze nieuwe beschikkingen en dat in het licht gesteld werd hoe het Gerechtelijk Wetboek er zich niet toe bepaalt onze rechtspleging te wijzigen, doch hoe het ook op het gebied van het burgerlijk recht vrij belangrijke aanpassingen heeft tot stand gebracht.

Op de innovaties in zake strafrecht en strafvordering die in de mercuriale behandeld worden zal hierna de aandacht worden gevestigd.

De wet van 8 april 1965 op de *Jeugdbescherming* heeft aanleiding gegeven tot menigvuldige studiën en commentaren. Het 23e Vlaams Rechtskundig Congres van 1968 had de Jeugdbescherming als onderwerp ter bespreking gesteld in één van haar secties. Drie preadviezen werden uitgebracht als basis van de debatten en, afgezien van de strafrechtelijke aspecten die deze wet inhoudt hadden de drie teksten hoofdzakelijk betrekking op de burgerrechtelijke facetten ervan.

Mr. G. Baert schreef « *Beschouwingen over de burgerrechtelijke bepalingen van de wet van 8 april 1965 betreffende de Jeugdbescherming* ». Hij onderstreept voorafgaandelijk dat het privaatrecht in de laatste jaren meer en meer vermaatschappelijk wordt, en dat het gemeenschapsbelang meer en meer boven de wil en het belang van het individu gaat prevaleren. Dit is ook in de nieuwe wet op de jeugdbescherming het geval met de ouderlijke macht, die onderworpen wordt aan gerechtelijk toezicht. Ze wordt in de toekomst gezamenlijk uitgeoefend door de vader en de moeder, met voorrang van de vaderlijke wil doch mogelijkheid voor de moeder zich tot de Jeugdrechtsbank te wenden. De auteur bespreekt de sociale en gerechtelijke bescherming die door de nieuwe wet voorzien wordt, het toezicht op geldsommen en vergoedingen die voor de kinderen bestemd zijn, de bijzondere maatregelen voorzien in geval van echtscheiding of scheiding van tafel en bed en de ontzetting uit de ouderlijke macht.

Bijzondere aandacht wordt besteed aan de juridische aard van de gezamenlijke uitoefening van gezag en beheer door de beide ouders en verder worden nog de bepalingen van de wet onderzocht op het gebied van de wettelijke woonplaats van de niet-ontvoogde minderjarigen, hun huwelijk, het verlijden van een huwelijkskontrakt, de aanneming van minderjarigen, de voogdij, de ontvoogding, de minderjarige handelaar, de arbeidsovereenkomsten enz. De auteur besluit zijn studie met enkele opmerkingen betreffende de taal die in de wet op de jeugdbescherming gebruikt werd en die niet steeds in overeenstemming is met de terminologie van het burgerlijk wetboek.

De Heer F. Van Heule, ondervoorzitter van de *Rechtsbank te Dendermonde* gaf in zijn preadvies een overzicht van de maatregelen die vooral op sociaal gebied in het belang van de kinderen genomen werden, zoals bv. het toezicht op de gezinsbijslag en andere sociale uitkeringen, de keuze en de taak van de toezichthouder, de opvoedingsbijstand, de verschillende procedures die hierbij te pas komen en de onderscheiden maatregelen die ten opzichte van de kinderen kunnen genomen worden. Hij heeft een bijzonder hoofdstuk gewijd aan de territoriale bevoegdheid en de rechtspleging en besluit met enkele opmerkingen betreffende bijkomende verbeteringen die aan de tekst van de wet zouden kunnen toegebracht worden.

In het preadvies van de heer *E. Van Hove*, voorzitter van de Federatie der notarissen « *Ouderlijke macht en notariële praktijk sedert de wet van 8 april 1965* », worden vooral de problemen ontleed betreffende de bewaring en de opvoeding van de kinderen, hun vertegenwoordiging, het opstellen van hun huwelijkskontraakt, de ontvoogding, de machtiging om handel te drijven en de aanneming. Daarna vestigt de auteur in zijn studie over het gezamenlijk beheer van de ouders de aandacht op de aanwending van geldsommen, het vruchtgebruik van de ouders en het verlies ervan. In zijn besluit duidt hij een hele reeks artikelen van het burgerlijk wetboek aan, die zouden dienen gewijzigd te worden om ze in volkomen harmonie te brengen met de wet op de jeugdbescherming. De studie van de heer Van Hove is vooral nuttig voor het uitdiepen van de problemen in verband met het jeugdbescherming die betrekking hebben op de praktijk van de notarissen.

De wet van 28 december 1967 heeft in ons land een stelsel ingevoerd betreffende een uitgesteld loon in land en tuinbouw, dat op de grens ligt van het burgerlijk recht en het sociaal recht. De Belgische wetgever heeft hier het voorbeeld gevolgd dat reeds gesteld was in Zwitserland, Frankrijk en Luxemburg.

Afstammelingen van land- en tuinbouwers werken dikwijls gedurende geruime tijd in het gezinsbedrijf van hun ouders, zonder hiervoor voldoende vergoed te worden. Zij ondergaan daardoor een onbetwistbaar nadeel ten opzichte van de andere erfgenamen en het is redelijk en rechtvaardig dat hun, bij het overlijden van de exploitant of bij de ontbinding van de gemeenschap voor dewelke zij gewerkt hebben, een billijke vergoeding zou worden toegekend.

Over deze wet schreef *Dr. R. Eecklo* een uitgebreid commentaar « *Het uitgesteld loon in land- en tuinbouw* ». De auteur, adjunct algemeen-secretaris van de Belgische Boerenbond en docent aan de universiteit te Leuven, is tot het uiterste vertrouwd met de vraagstukken van het landbouwwrecht. Hij publiceerde reeds een zeer gewaardeerde brochure over het recht van voorkoop en hij heeft thans in zijn nieuw werk alle problemen in verband met de toepassing van de behandelde wet nauwkeurig toegelicht. Schrijver steunt zich vooral op de voorbereidende werken van de wet en gaat na wie de rechthebbenden zijn op uitgesteld loon, hoe het bedrag van dit loon dient berekend te worden, welke de voorwaarden zijn van eisbaarheid, alsook welke de bewijsmiddelen zijn die kunnen aangevoerd worden en de procedureregels die dienen toegepast.

In een laatste hoofdstuk over bijzondere problemen wordt de aandacht gevestigd op de fiscale aspecten van de nieuwe wet.

Om de toepassing van de wettelijke bepalingen te vergemakkelijken heeft de auteur aan zijn werk uitvoerige bijlagen toegevoegd met statistische gegevens over de uurlonen die over verschillende perioden in land- en tuinbouw betaald worden alsook over de arbeidsduur in deze sector.

Het commentaar van de Heer Eecklo zal op dit gebied een feilloze toepassing van de wet toelaten.

Door de zorgen van het Davidsfonds werd een voortreffelijk vulgarisatiewerk uitgegeven van de hand van de heer *M. Croonenberghs*, getiteld « *De familie en het recht* ». De grote lijnen van het familierecht worden hier behandeld op eenvoudige en algemeen bevattelijke wijze opdat zij, zonder de minste moeite, voor leken zouden verstaanbaar zijn. Het kan nooit genoeg aanbevolen worden, de bijzonderste rechtsbeginselen, vooral deze die betrekking hebben op het familierecht, ter kennis te brengen van het groot publiek. De heer Croonenberghs is op dit terrein een specialist. Hij gaf nog onlangs een uitstekend werkje uit over

de Jeugdbescherming dat een groot succes heeft gekend en het was een zeer gelukkige gedachte van het Davidsfonds aan deze uitstekende jurist opdracht te geven een algemeen overzicht van het familierecht in zo breed mogelijke kring te verspreiden. En al is de vulgarisatie het enig streefdoel geweest van de auteur, toch zullen ook gevormde juristen met genoegen de uiteenzetting van de schrijver overlezen. Dergelijke overzichten in vogelvucht gebeuren nooit zonder nut.

* * *

Wat de *rechtspleging* betreft was het te verwachten dat het geleidelijk in werking treden van het nieuw Gerechtelijk Wetboek aanleiding zou geven tot een hele reeks werken om de nieuwe bepalingen te onderzoeken, te commentariëren en eventueel aan kritiek te onderwerpen.

Dit te verwachten fenomeen heeft zich nochtans niet voorgedaan. De stof is klaarblijkelijk nog te overweldigend en de juristen, zo magistraten als advocaten bevinden zich nog in de fase van de studie. De nieuwe bepalingen zijn nog niet op voldoende wijze kunnen getoetst worden aan de praktijk en het zijn nog het breedvoerig verslag van de Koninklijke Commissaris en de verslagen van de Parlementaire Commissies die de basis vormen voor het doorgronden der nieuwe rechtsbepalingen.

Wat tot nog toe verscheen over het Nieuwe Gerechtelijk Wetboek was slechts een aanloop voor de uitvoerige literatuur die we op dit stuk in de toekomst mogen verwachten.

Toch werd er reeds heel wat gedaan. *Prof. Marcel Storme*, hoogleraar in het procesrecht aan de Universiteit te Gent, had in 1966, onder de auspiciën van de Raad der Orde van Advocaten bij het Hof van Beroep, een week-eind ingericht te Knokke voor de bespreking van de gerechtelijke hervorming. Naast *Prof. Storme* zelf werd op deze bijeenkomst het woord gevoerd door vooraanstaande specialisten nl. *Senator Carlos De Baeck*, de Koninklijke Commissaris *Prof. E. Krings* en ook *Prof. Fettweis* der Universiteit te Luik. De besprekingen gaven aanleiding tot een geanimeerd debat en de voorbereidende verslagen werden uitgegeven door de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Universiteit te Gent onder de titel « *Week-eind gerechtelijke hervorming* ». Deze publicatie vormt een degelijke inleiding tot de studie van het nieuw procesrecht.

Eveneens op initiatief van *Prof. Marcel Storme* en onder de auspiciën van de Vlaamse Conferentie der Balie bij het Hof van Beroep te Gent, werd door het Seminarie voor privaatrechtelijk procesrecht van de Rijksuniversiteit een reeks lessen ingericht over het Gerechtelijk Wetboek tijdens de maanden november en december 1968. Het verzamelwerk « *Het nieuwe procesrecht* » bundelt de lezingen die gehouden werden door hoogleraren, magistraten en advocaten en werd eveneens uitgegeven door de faculteit der rechtsgeleerdheid van de Universiteit te Gent. In een tiental spreekbeurten werden de essentiële bepalingen van het nieuw procesrecht ontleed en verduidelijkt. Deze uitgave is een model van post-universitaire leergang.

Mr. Reinhold Van Lennep die ons in vorige jaren een uitgebreid 10-delig werk bezorgde over de gerechtelijke inrichting en de procedure waarvan de praktische bruikbaarheid door de nieuwe wetgeving is voorbijgestreefd en dat enkel nog zijn historisch belang behoudt, heeft zich dadelijk aan het werk gezet om een commentaar te schrijven over het « *Gerechtelijk Wetboek* ». Tot nog toe zijn er 2 delen van dit nieuwe werk verschenen die respectiefflijk de algemene beginselen en de rechterlijke organisatie (art. 1-555) en de bevoegdheid (art. 556-663) behandelen.

Het is verrassend hoe de auteur op zo korte tijd zulk

uitvoerig commentaar heeft kunnen tot stand brengen, daar elk van de delen die thans verschenen zijn meer dan 400 blz. beslaat. Voorzeker zijn heel wat gegevens van het vroegere werk kunnen aangepast worden, doch zeer veel is nieuw en getuigt van de werkelijk verbluffende werkracht van de schrijver.

Men moet zich noodzakelijk daarbij afvragen of Mr. Van Lennep niet al te haastig te werk is gegaan om een blijvend commentaar op het gerechtelijk wetboek samen te stellen. De lectuur van de thans verschenen delen laat ons toe bijzonder de zeer uitgebreide kennis van de schrijver te waarderen en de grondige studie die hij gemaakt heeft van de voorbereidende werken; van de andere kant hindert voortdurend een zekere ordeloosheid en slordigheid in de uiteenzetting, die voorzeker te wijten is aan al te overhaastige arbeid.

Het werk is doorspekt met pikante persoonlijke opmerkingen en met soms scherpe critiek op sommige wettelijke bepalingen en het geheel zou eerder kunnen gelden als een persoonlijke beoordeling van het Gerechtelijk Wetboek dan als een wetenschappelijk commentaar.

Daarbij rijst nog de vraag of op wetenschappelijk gebied de systematische uiteenzetting niet oneindig had dienen verkozen te worden boven het artikelsgewijs commentaar.

In elk geval zullen talrijke bedenkingen die door de auteur in het midden gebracht worden aanleiding kunnen zijn tot grondiger juridische studie, wat ten eerste de moeite loont om van het werk kennis te nemen.

Zeer nuttig is de « *Gerechtelijke Syllabus* » die werd uitgewerkt door de Heer Vrederechter Jean Delrot, waarin de nieuwe codex in tabellen gebracht werd en zijn bepalingen op overzichtelijke wijze worden voorgesteld.

Zoals hoger gezegd heeft de heer Prokureur-Generaal Prof. Jacques Matthijs in zijn bekende mercuriale de aandacht gevestigd op een reeks repercussies en innovaties van het Gerechtelijk Wetboek in verscheidene takken van het privaats en het publiekrecht. In deze studie wordt echter hoofdzakelijk gehandeld over de wijzigingen die ten gronde zijn aangebracht geworden zowel aan het burgerlijk recht als aan het strafrecht, terwijl minder gehandeld wordt over de nieuwe regelen der procedure zelf.

Drie antwerpse advocaten, Mr. Pieter Heurterre, Henri Boonen en Frederik Erdman hebben het moedig initiatief genomen een verzameling van formulieren voor de rechtspleging, zoals ze voorzien is in het nieuw Gerechtelijk Wetboek, samen te stellen.

Het is een reusachtige onderneming doch het is de bedoeling van de samenstellers zeer geleidelijk enkele modellen van formulieren uit te werken en deze regelmatig te publiceren als bijlage tot de maandelijksse nummers van het tijdschrift Omnilegie.

Op deze wijze zullen de talrijke abonnees van dit tijdschrift zeer gemakkelijk kunnen kennis nemen van de voorgestelde teksten en zal, na verloop van tijd, een volledig formulierboek bijeengebracht kunnen worden dat de praktijk heel wat diensten zal bewijzen.

De uitgeverij « Die Keure » heeft voor het verzamelen dezer « *Modellen voor de rechtspraktijk* » een mooie band laten vervaardigen waarin de verschillende formulieren losbladig kunnen samengebundeld worden.

De heer Ere-Procureur-Generaal bij het Hof van Cassatie, Raoul Hayoit de Termicourt wijdde in 1967 de laatste door hem uitgesproken mercuriale op de plechtige openingszitting van het Hof aan het vraagstuk van « *De voltallige zittingen in het Hof van Cassatie* ».

Het was een zakelijke studie over de wet van 25 februari 1954 die aan de eerste voorzitter van het Hof de bevoegd-

heid verleent een zaak voor te leggen aan een voltallig zittinghoudende Kamer. In welke omstandigheden zal de eerste Voorzitter er toe besluiten? Hoe zullen deze voltallige zittingen georganiseerd worden met het oog op het gebruik der talen? Welke zullen de gevolgen zijn van het nieuw Gerechtelijk Wetboek dat een 3e Kamer bij het Hof van Cassatie instelt die kennis zal nemen van de betwistingen in sociale zaken, waarmede zo dikwijls problemen van burgerlijk recht en van strafrecht zullen verweven zijn. Dit alles wordt besproken in deze mercuriale, die volkomen de stempel draagt van de bekende juridische zakelijkheid en helderheid van uiteenzetting van de auteur.

* * *

In zake *handelsrecht* is er een zeer belangrijk werk verschenen « *Juridische aspecten van het familiebedrijf* », een colloquium gehouden in het Instituut voor Handelsrecht der Katholieke Universiteit te Leuven, onder leiding van Prof. W. Van Gerven.

Meer en meer is in de laatste tijd de onderneming de spil geworden voor alle handelsrechterlijke verhoudingen. Deze onderneming, die gesticht wordt door een dynamisch zakenman, en die door hem tot bloei gebracht werd, heeft geen enkele waarborg dat zij zal kunnen blijven voortbestaan na het wegvallen van de stichter. Dit is het groot nadeel van de éénmanszaak. Haar verval of haar verdwijning, bij ontstentenis van de oprichter, wanneer in de familie geen bekwame krachten gevonden die leiding kunnen geven en het bestaan van de onderneming verzekeren, is niet alleen een economisch, doch ook een sociaal gevaar. Onze moderne maatschappij heeft de onderneming doen uitgroeien boven het privé-eigendom en heeft er een economische eenheid van gemaakt, die niet alleen op het gebied van productie of transformatie van goederen haar rol heeft te vervullen, doch die aan een groot aantal werknemers levensmogelijkheden verstrekt, die op sociaal gebied, in de grootste mate dienen gewaarborgd te worden.

Het is dus van belang dat een familiebedrijf zou kunnen blijven voortbestaan ook na het wegvallen van de oprichter en het colloquium dat door het Instituut voor Handelsrecht te Leuven werd gehouden had voor doel na te gaan welke middelen zouden kunnen aangewend worden om de toekomst van familiebedrijven te verzekeren. Dit probleem is niet eenvoudig. Immers, regelmatig doen zich onenigheden en twisten voor tussen de erfgenamen van hem die de onderneming gesticht heeft. Persoonlijke ambities, kortzichtigheid en schraapzuchtigheid van de opvolgers zijn in zovele gevallen de aanleiding tot de ondergang van bloeiende zaken, met de grote schade die hieruit voortspuit op economisch en op sociaal gebied.

Hoe zal men nu op de beste wijze het bestaan van deze ondernemingen verzekeren en hun toekomst waarborgen? Dit is het vraagstuk dat tijdens het colloquium werd onderzocht. Zeer vooraanstaande specialisten hebben de problematiek langs alle zijden bekeken en de voor- en de nadelen van menigvuldige oplossingen ontleed.

De heer R. Goris, Voorzitter van de Rechtbank van Koophandel te Antwerpen, zette in brede trekken en op bijzonder duidelijke wijze de algemene problematiek uiteen. Hij wees op de noodzakelijkheid dat de stichter van een onderneming bijtijds alle vereiste maatregelen zou nemen om, zo mogelijk tussen zijn erfgenamen of, zo nodig, er buiten, de degelijke krachten op te leiden die bij zijn verdwijnen zijn taak zouden kunnen voortzetten. In vele gevallen is zulks niet mogelijk en dan zal het nodig zijn de éénmanszaak om te zetten in een collectieve onderneming en de best aangepaste keuze te doen tussen de verschillende categoriën vennootschappen die door de wet voorzien zijn. Deze keuze is echter een zeer delicate taak

voor hen die er moeten toe overgaan. Menigvuldig, ingewikkeld en gevaarlijk zijn de terugslagen die elke keuze met zich kan brengen. Het is dus noodzakelijk op uiterst oordeelkundige wijze de vele mogelijkheden te onderzoeken.

Er zijn eerst zeer belangrijke fiscaalrechtelijke factoren die in aanmerking moeten genomen worden. Desaangaande worden bijzonder heldere gegevens verstrekt door de heren U. Neesen en G. Bollen, juridische adviseurs van de Kredietbank. Vele mysteries van ons tegenwoordig huwelijksgoederenrecht dienen uitgediept te worden. Dit is op meesterlijke wijze gebeurd door Prof. R. Dillemans en Prof. A. E. Van Hoestenberghen en eindelijk dienden nog enkele juridische technieken nagegaan tot vrijwaring van het familiaal karakter der onderneming op het vlak van de overdracht van aandelen, van de uitoefening van het stemrecht en van het beheer. Dit was het voorwerp der uiteenzetting van Prof. W. Van Gerven.

Tot slot heeft Mr. L. Maeyens een onderzoek ingesteld aangaande enkele bijzondere regelingen en clausules tot bescherming van het bedrijf tegen inmenging van buiten en ook tegen interne erosie.

Het geheel van deze uiteenzettingen vormt een kostbare documentatie voor het behandelen van problemen die dagelijks in de handels- en nijverheidswereeld gesteld worden. Over al de behandelde onderwerpen zijn er natuurlijk nog meer uitgebreide studiën, verspreid in talrijke tijdschriften en reeksen monografiën over bepaalde punten. De grote waarde van de lezingen die hier werden verzameld bestaat vooral in hun synthetisch karakter. Al het essentiële werd hier bijeengebracht en dit colloquium kan gelden als een vade-mecum voor alle aangelegenheden die in de tegenwoordige tijd, de problematiek van de onderneming uitmaken. Daarom zal dit boek niet alleen uiterst nuttig zijn bij praktische aangelegenheden. De lectuur van de gebundelde voordrachten geeft in vogelvlucht een voortreffelijk overzicht van al wat wetenswaardig is op dit zo actueel en zo belangrijk gebied.

Het boek van Dr. Robert Brouw, «*De techniek van de kredietonderhandeling*» is niet een eigenlijk juridisch werk en het hoort meer thuis in de literatuur over bank- en financiewezen. De behandelde stof staat echter zo dicht bij sommige aangelegenheden van het handelsrecht dat dit werk van een Vlaams jurist in dit overzicht zijn plaats dient te krijgen. Het heeft trouwens een dusdanig succes gekend dat wanneer de eerste druk in de maand december 1968 van de pers kwam er in april 1969 reeds een tweede druk vereist was.

Het was de bedoeling van de auteur aan de hogere bedienden bij bankondernemingen de nodige kennis bij te brengen om op de best mogelijke wijze de verrichtingen tot kredietverstrekking af te handelen. Het spreekt vanzelf dat zich hierbij talrijke juridische problemen voordoen zowel betreffende de binnenlandse als de internationale handel, die op rustige en bevattelijke wijze door schrijver onderzocht worden.

Het boek is gegroeid uit een reeks voordrachten die door de heer Brouw voor zijn collegas werden gegeven en het heeft er volkomen de pedagogische betoogtrant van behouden. Zeer uitgebreide bibliographische nota's laten grondiger studie toe. Het is een boek waaruit veel juristen heel wat kunnen leren van de man die in de dagelijkse praktijk staat van de kredietonderhandeling.

Volledig afgestemd op het beheer der naamloze vennootschappen is het boek dat uitgegeven werd door Jos Raemaekers en Marcel Vander Elst onder de titel «*Vraagbaak voor beheerders en afgevaardigde-beheerders van naamloze vennootschappen*».

Al is dit boek volkomen gehouden binnen de kaders van de wettelijke voorschriften, toch is het vooral de werke-

lijkheid en de praktijk die de leidraad geweest zijn van de auteurs. Dit wil geenszins zeggen dat de juridische problemen verwaarloosd worden. Zeer dikwijls wordt bij het behandelen van zekere vraagpunten beroep gedaan op de doctrine en de rechtspraak. Doch het kwam er voor de schrijvers vooral op aan hen die actief zijn in het beheer van naamloze vennootschappen een handboek te bezorgen waarin op de meest volledige wijze hun rechten en verplichtingen worden uitgestippeld.

Binnen het raam van de wetgeving op de naamloze vennootschappen wordt telkens in het bijzonder de aandacht gevestigd op de rol die door de wet toebedeeld is aan de leden van de beheerraad.

Het boek is ingedeeld in korte hoofdstukken waarin telkens een bepaald punt behandeld wordt dat regelmatig wordt toegelicht door bijzonder treffende voorbeelden.

De hoofdstukken zijn in logische volgorde samengevoegd en de belangstellende vindt dadelijk wat hij zoekt. Dit boek is voorzeker veel meer dan vulgarisatie. Het is een betrouwbaar handboek dat juridisch volledig verantwoord is en dat aan hen die aangaande bepaalde punten enige twijfel kennen feilloos de oplossing bezorgt van het probleem dat hen bezighoudt.

Dergelijk bevattelijk boek hadden we nog niet in onze Vlaamse rechtsliteratuur en velen uit de handels- en nijverheidswereeld zullen de auteur dankbaar zijn hun dit werk bezorgd te hebben, wat niet wil zeggen dat ook de juristen niet steeds met groot nut dit boek zullen raadplegen.

Dezelfde heer Jos Raemaekers publiceerde ook nog een nuttig boekje getiteld «*Ik betaal kontant*». Het is een brochure van een 50-tal blz. zonder enige pretentie doch die door niemand zal gelezen worden zonder dat hij er enig nieuw gegeven kan in ontdekken. De inhoud heeft betrekking op de wijze waarop de betalingen kunnen geschieden in het binnenland en in het buitenland, door bemiddeling van de postcheit of van banken en stippelt de talrijke modaliteiten uit die hierbij in aanmerking dienen genomen te worden. Het bevat allerlei wetenswaardigheden, die het nuttig was te verzamelen en onder ogen te brengen van de belangstellenden.

Een van de belangrijke taken waaraan wijlen Prof. Baron E. Van Dievoet de laatste jaren van zijn leven gewijd heeft was de samenstelling en voortduirende verrijking van de internationale verzekeringsbibliotheek te Leuven. Hij had zelf het benedictijnenwerk aangevat een volledige catalogus van deze bibliotheek samen te stellen, bestaande uit twee lijvige delen, waarvan het eerste in 1954 en het tweede in 1961 verscheen. Deze catalogus is een ongevenaard werkinstrument geweest voor al diegenen die zich bezighouden met de studie van het verzekeringswezen.

Sedertdien werd deze belangrijke verzameling voortdurend aangevuld, zodat zij thans meer dan 23.000 boeken en brochures bevat, verschenen zowel in België als in het buitenland.

De keuze van de boeken werd zo breed mogelijk opgevat en al wat maar enigszins betrekking heeft op het verzekeringswezen werd hier verzameld. Zo vinden wij er vermeld een uiterst volledige collectie van alle werken aangaande niet enkel de verzekering in het algemeen, het verzekeringsbedrijf, de schade- en aansprakelijkheidsverzekering en de personenverzekering, doch ook de werken betreffende de verzekering van het oorlogsrisico, de sociale verzekeringen alsmede de wiskunde en de geneeskunde in verband met het verzekeringswezen.

Er is thans van de catalogus dezer bibliotheek een derde deel verschenen, samengesteld door de heer J. Anciaux. Dezelfde indeling als deze van de twee eerste delen werd behouden, niettegenstaande het misschien wenselijk ware

gweest nieuwe rubrieken te openen, gezien de geweldige uitbreiding van het verzekeringswezen. Het nieuwe derde deel sluit volledig aan bij de twee vorige en het opsporen van de vereiste documentatie ondergaat dus geen wijziging wat het gebruik van het werk in zijn geheel ten eerste ten goede komt.

Bij het nazien van dit nieuw derde deel staat men werkelijk vol bewondering voor de rijkdom die in deze bibliotheek aanwezig is en voor de speurzin van de samenstellers.

Het lijkt geen twijfel dat een gespecialiseerde bibliotheek zoals deze moeilijk in een ander land zal te vinden zijn. Inderdaad, alles wat in het buitenland, over heel de wereld, verscheen werd hier bijeengebracht en ieder die een vraagstuk betreffende de verzekering te bestuderen heeft, vindt in deze bibliotheek een overvloed van gegevens die hem het werk licht zullen maken.

De Vlaamse juristen zullen er de heer J. Anciaux zeer dankbaar voor zijn dat hij het grote werk dat aangevat werd door Prof. E. Van Dievoet, op zo voortreffelijke wijze heeft voortgezet.

* * *

Op het terrein van het strafrecht verschenen meerdere belangrijke boeken.

In de eerste plaats dienen wij met geestdrift te wijzen op het groot drieluik werk van de professoren C.J. Vanhoudt en W. Calewaert over het « *Belgisch Strafrecht* ».

Zoals de auteurs het in hun « woord vooraf » verklaren is het hun bedoeling, nu ons strafwetboek sedert een eeuw bestaat, een balans op te maken. Het strafrecht heeft inderdaad gedurende deze periode een intense evolutie gekend. Het is bevrucht geworden door de verworvenheden van de criminologie en zowel in wetgeving als in rechtsleer en rechtspraak zijn nieuwe horizons geopend. Het strafrecht werd steeds dichter gebracht bij de mens en nauwkeuriger afgestemd op de maatschappelijke behoeften.

Het boek is echter veel meer dan een balans. Het is een prachtige synthese enerzijds van al wat de criminologische wetenschap ons bijgebracht heeft en anderzijds een voortreffelijk leerboek van het positief strafrecht met een bijzonder hoge pedagogische waarde. De studenten in de rechten worden aan de hand van dit werk met de grootste volledigheid op de hoogte gesteld van heel de wetenschappelijke problematiek die zich in het strafrecht voordoet en tegelijkertijd wordt hun een stevige basis bezorgd voor de taak die zij als advocaten of magistraten in de praktijk zullen te vervullen hebben.

De lezers vinden hier ook een documentatie over alle onderwerpen van het strafrecht, die de volledigheid benadert. Het is vooral bewonderenswaardig dat de auteurs met dezelfde rustige zekerheid de meest omstreden wetenschappelijke vraagpunten uiteenzetten als zij stellingen nemen in controversen van positief recht. Steeds wordt er een objectieve uiteenzetting gegeven van de factoren die in aanmerking komen, de argumenten voor en tegen worden ontwikkeld, waarop dan de eigen mening van de schrijvers wordt geadstrueerd.

Daarbij komt dat de stijl waarin het boek geschreven is uiterst verkwikkend aandoet. In een volmaakte taal wordt vooral de helderheid en de bevattelijkheid van het betoog nagestreefd en de lectuur van het werk is meeslepend en bijzonder overtuigend.

De indeling van het boek is volkomen logisch.

Na de algemene begrippen en historiek wordt gehandeld over de strafwet, het misdrijf, de dader, het slachtoffer en de sociale reactie.

De studie van de algemene begrippen betreffende het strafrecht geeft de bijzondere kenmerken aan van deze tak van het recht, maakt een onderscheid tussen het al-

gemeen en het bijzonder strafrecht en geeft de bronnen aan waaruit de strafrechtelijke normen worden afgeleid. Uiterst boeiend is de schets die gegeven wordt van de historische ontwikkeling van het strafrecht, vanaf de oudheid tot aan de klassieke school en van de heftige wetenschappelijke reactie die tegen de klassieke opvatting tot stand is gekomen. De klemtoon wordt thans gelegd op de biologische factoren en de sociale toestanden die de handelingen van de delinquent bepalen en er wordt gewezen op het objectief gevaar, dat hij biedt voor de gemeenschap. Van de anthropologische, de sociologische, de positivistische en de neo-classieke leer wordt in vogelvlucht alles medegedeeld wat wetenswaardig is, tot aan de opvattingen van de nieuwe school van het sociaal verweer met de onderscheiden meningen van Gramatica en Marc Ancel. Een belangrijk hoofdstuk wordt door de schrijvers gewijd aan de verhouding tussen strafrecht en criminologie waarin zij tot de conclusie komen dat het strafrecht het middel is om langs normatieve weg de doelstellingen van de strafrechtspolitiek te bereiken, wat slechts mogelijk is wanneer er bij het strafrecht, als middel, de door de criminologie verstrekte gegevens en wetmatigheden worden aangewend.

De tweede titel van het boek behandelt het misdrijf, en hier zijn we volop op het terrein van het positief recht, wat niet belet dat voortdurend de verklaring van de normen toegelicht wordt door gegevens uit de sociale wetenschappen. Dit deel vormt een studieboek voor het positief strafrecht dat kan wedijveren met de beste leerboeken die men in welk land ook kan aantreffen.

Voor al van groot belang is de titel waarin de auteurs « de dader » behandelen daar het hedendaags wetenschappelijk onderzoek zich steeds meer bekommert om de opsporing van de originaliteit van elk menselijk wezen. Individuele toestanden en kenmerken zullen dus in belangrijke mate het moderne strafrecht bepalen. Zo de leeftijd, wat aanleiding geeft tot een volledige uiteenzetting van de evolutie der jeugdbescherming in ons land en tot een commentaar over de jongste wet van 8 april 1965; zo de geestestoestand van de dader, die leidde tot de wetgeving op de abnormalen wat ons hier een grondige studie brengt van de wet van 1 juli 1964.

Origineel is het feit dat in een afzonderlijke titel belangstelling aan de dag gelegd wordt voor het slachtoffer en de aandacht gevestigd wordt op de band van samenwerking tussen de dader en het slachtoffer.

De laatste titel van het boek bestudeert de sociale reactie, zowel de straffen als de veiligheidsmaatregelen. Bij de studie der vrijheidsstraffen vinden we een uitstekende samenvatting van de evolutie van het gevangeniswezen in België met de jongste verworvenheden zoals de week-eind arresten en de beperkte hechtenis.

Hoofdstukken over de beveiligingsmaatregelen en de civielrechtelijke gevolgen van het misdrijf leiden ons naar de laatste kapitelen die betrekking hebben op de straftoemeting en de strafuitvoering, waarbij uitvoerig de opschorting, het uitstel en de probatie aan de beurt komen. Het tenietgaan van de straffen en van de veroordelingen door verjaring, amnestie of eerherstel, besluiten het werk.

Deze droge opsomming zegt zeer weinig en wijst enkel op de grote volledigheid van het werk, waarin alle problemen van het strafrecht geëxposeerd en beoordeeld worden, doch het is voldoende één van de drie lijvige delen waaruit het werk bestaat ter hand te nemen en er in te lezen om enthousiast te zijn voor het zakelijk betoog, voor de overweldigend-brede documentatie, voor het wetenschappelijk inzicht van de auteurs.

Zowel studerende als practici vinden hier al wat zij kunnen nodig hebben maar steeds zal hun begrip verruimd worden door de ontelbare originele gegevens die hun hier worden bijgebracht.

Het boek van de professoren Vanhoudt en Calewaert is

een groot wetenschappelijk werk waarop de Vlaamse rechtsliteratuur terecht fier mag zijn.

Enkele magistraten hebben grondige studiën gewijd aan bepaalde hoofdstukken van het strafrecht. Twee ervan werden uitgegeven in de «Algemene Praktische Rechtsverzameling» met al de waarborgen van degelijkheid en nauwgezetheid die deze uitgave kenmerken.

Het eerste is dit van de heer *Substituut Roland Dezeure*, over «*Misbruik van vertrouwen en verduistering*».

Het is een werk dat een breed ere-salut verdient, omdat het de neerslag is van een diep en grondig wetenschappelijk onderzoek, waardoor het onderwerp volledig wordt uitgeput, en het een som arbeid vertegenwoordigt die eerbied afdwingt. Al wat over het onderwerp is gepubliceerd wordt door de auteur kritisch gewaardeerd en heel de rechtspraak op het stuk, niet enkel van België, doch vooral ook van Frankrijk en van vele andere landen wordt aangehaald, geïllustreerd en besproken. Het is vooral van betekenis dat de auteur voortdurend rechtsvergelijkende elementen in zijn werk te pas brengt, een methode die er een hoogstaand wetenschappelijk karakter aan geeft.

In zijn inleiding maakt schrijver een reeks opmerkingen betreffende de terminologie aangaande het delict dat door hem wordt bestudeerd. Deze terminologie is niet vrij van critiek en kan aanleiding geven tot een zekere verwarring. In weze komen de delicten van misbruik en vertrouwen en van verduistering neer op een zelfde handeling, nl. de bedreiglijke verandering van een precair bezit in een bezit animo domini en het ware misschien nuttig zekere terminologische aanpassingen te verwezenlijken.

Het boek van de heer Dezeure is ingedeeld in drie titels. De eerste behandelt het misbruik van vertrouwen stricto sensu, de tweede de verduistering door openbare ambtenaren en de derde de verduistering van militaire voorwerpen. Elk van deze afdelingen ondergaat een klassieke behandeling met voorafgaandelijk een historische inleiding, daarna een studie van begrip en aard van het misdrijf en van de bestanddelen die vereist zijn om het te doen ontstaan. Daarop volgt een vergelijking met andere aanverwante misdrijven en een studie van de modaliteiten van het delict. De openbare vordering, de vervolging, de rechtspleging en de bestraffing vormen het laatste gedeelte van de drie behandelde titels.

Voor de studie van het delict van misbruik van vertrouwen voorzien in de artikelen 491 en 492 van het Strafwetboek is zeer uitvoerig. De dagelijkse praktijk wijst uit hoe uiterst subtiel soms de nuances zijn in de handelingen die kunnen leiden tot een misbruik van vertrouwen. De heer Dezeure onderzoekt ze met een merkwaardige scherpzinnigheid en een grote volledigheid.

De rechtspraak die aangehaald wordt tot staving van de beschouwingen is ontzaglijk en men zou moeilijk een gerechtelijke beslissing kunnen vinden die niet op haar plaats in het werk is aangewezen. Doch de auteur beperkt zich niet tot het aanhalen van de rechtspraak; hij geeft steeds een bondige uiteenzetting van de feiten die tot de beslissing geleid hebben en deze brede reeks voorbeelden dragen niet alleen bij tot een juist begrip, doch maken de lectuur van dit werk bijzonder boeiend. Dit is des te meer het geval waar voortdurend verwezen wordt naar de wetgeving van de meest verscheidene landen waar gelijkaardige of afwijkende normen gelden. De encyclopedische documentatie van de schrijver vervult ons met bewonderende waardering.

De twee overige titels die betrekking hebben op de verduistering gepleegd door openbare ambtenaren en de verduistering van militaire voorwerpen zijn veel beknopter omdat voor talrijke aangelegenheden eenvoudig kan verwezen worden naar de eerste titel. Immers, verduistering door openbare ambtenaren is in wezen hetzelfde mis-

drijf als een misbruik van vertrouwen, waarvoor zekere constitutieve elementen niet vereist zijn doch een bijkomend essentieel element wel noodzakelijk is nl. een speciale welomschreven hoedanigheid van de dader. Zowel voor de openbare ambtenaar als voor de militair worden ook door de auteur met fijn onderscheidingsvermogen de verschillende modaliteiten onderzocht waarin het delict zich voordoet met een volledige studie van de rechtspraak op het stuk.

De grote waarde van dit boek is gelegen in het feit dat de uitgebreide studie van de casuïstiek leidt tot volledig verantwoorde synthetische beschouwingen.

Deze studie over het misbruik van vertrouwen en de verduistering zal een blijvend basiswerk zijn zowel voor de wetenschappelijke studie van deze delicten als voor de strafpraktijk. Het is de vrucht van een intense arbeid die niet genoeg kan geloofd worden.

Uit dezelfde ader komt het werk van de heer *Substituut Lode de Wilde* betreffende «*Overspel en onderhoud van een bijzit*», eveneens uitgegeven in de «Algemene Praktische Rechtsverzameling».

Wij bezaten in onze Nederlandstalige rechtsliteratuur nog geen monografie over deze beide delicten. De verhandeling van de heer Substituut De Wilde heeft gelukkig deze leemte aangevuld.

Het was voorzeker wenselijk dat aan de delicten van het overspel en het onderhoud van een bijzit een uitvoerige studie zou gewijd worden. Hun behandeling komt dagelijks voor in de praktijk van onze strafrechtbanken. Zij hebben een buitengewoon belang voor de proceduren in echtscheiding die hangende zijn vóór de burgerlijke rechtbanken en vertonen allerlei eigenaardigheden, onlogische structuren en ongerijmdheden, late overblijfsels van een lange rechtsevolutie.

Wanneer men zich niet houdt aan een zuiver formalistische toepassing van de wet, doch dieper wil doordringen en de ondergrond van de rechtsnormen wil uitdiepen, valt er over overspel en onderhouden van een bijzit heel wat te zeggen. Het is de grote verdienste van de auteur, alles wat maar van enig belang is voor de studie van deze delicten op exhaustieve wijze verzameld te hebben, orde te hebben gebracht in uitvoerige rechtsleer en rechtspraak en met wetenschappelijke zekerheid de ratio legis te hebben opgespoord van de thans nog in toepassing zijnde regelen.

Het is een feit dat de wetgeving betreffende deze beide delicten aan vele van onze hedendaagse juristen als uitermate archaïsch voorkomt. Het verschil van behandeling tussen man en vrouw ten opzichte van de wettelijke bepalingen, het zonderling systeem der medeplichtigheid, het mechanisme van het klachtdelict, de zeer speciale voorwaarden van sommige bewijsvoeringen vormen voorzeker een uiterst aantrekkelijke stof voor een jurist die niet aan de oppervlakte wil blijven, doch die zodiep mogelijk wil graven om ons een duidelijke verklaring te geven van het hedendaags stelsel dat op dit gebied wordt toegepast.

Na eerst een zo nauwkeurig mogelijke bepaling gezocht te hebben van de bestudeerde delicten geeft ons de auteur een geschiedkundig overzicht van de evolutie van deze rechtstof vanaf het Romeins recht tot aan de Code Pénal, vol interessante wetenswaardigheden, overzicht dat besloten wordt met een onderzoek naar de toestand zoals die zich voordoet in Nederland en in Duitsland.

Ieder die in de dagelijkse praktijk staat kend de soms zeer omstreden nuances van de bestanddelen die vereist zijn voor het bestaan van het besproken delict, zowel op materiëel als op zedelijk gebied. Wat is er al niet gepleit en gevonnist over het bestaan van werkelijke geslachtsgemeenschap, over het onbetwistbaar karakter van het geldig huwelijk, over de echtelijke woning waarin het bijzit onderhouden wordt en over het opzet

tot het bedrijven van de delicten. Al die vraagstukken worden hier op de meest grondige wijze nagegaan en geïllustreerd met een zeer uitvoerige jurisprudentie. De rechtsvergelijkende elementen die hierbij te pas worden gebracht zijn niet het minst belangrijk stuk van het werk.

Schrijver wijdt dan een titel aan de vervolging en de wijze waarop overspel en onderhoud van bijzit berecht worden: de klacht, de burgerlijke partijstelling met de problemen betreffende de bekwaamheid en de schatting van de schade; het zeer eigenaardig systeem betreffende het bewijs van elk van beide misdrijven, vooral wat medeplichtigheid betreft en eindelijk het verval van de strafvordering door intrekking van klacht of overlijden.

Het is alles even grondig bestudeerd, even uitvoerig toegelicht, even overvloedig geïllustreerd met aanhaling van al wat in rechtsleer en rechtspraak enig belang kan hebben.

Voor magistraten en advocaten zal dit werk de opzoeken overbodig maken. Zij vinden hier op de meest volledige wijze al wat zij voor de praktijk kunnen nodig hebben.

De «Vereniging voor de Vergelijkende studie van het Recht van België en Nederland», had in 1967 voor zijn jaarlijkse vergadering het onderwerp aan de orde gesteld «De zedenmisdrijven inzake aantasting van de seksuele integriteit». Het werd aan de heer *Rechter J. Delva* opgedragen een preadvies over dit onderwerp te schrijven. Niemand zou dit met grotere bevoegdheid gedaan hebben, daar de heer Delva de auteur is van het belangrijk boek dat in 1967 verscheen in de Algemene Practische Rechtsverzameling met de titel «Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting».

Het preadvies dat door de auteur werd uitgebracht kan gelden als een synthetische samenvatting van de stof die ontwikkeld werd in zijn groot werk. Het geeft een uitstekend en beknopt overzicht van de wetgeving en de rechtspraak in ons land en verwijst voortdurend naar rechtsvergelijkende elementen.

In de sectie Strafrecht van dezelfde vereniging werd in 1968 het probleem behandeld van de indeling der strafbare feiten, dat in ons land reeds zo druk besproken werd. *Mr. Jozef Nuytinck*, advocaat bij het Hof van beroep te Gent schreef een preadvies getiteld «De indeling van strafbare feiten naar Belgisch Recht». Hij zet hierin op objectieve wijze uiteen hoe het Belgisch systeem ontstaan is dat de straf neemt als criterium voor de indeling en gaat de verschillende modaliteiten na die afwijkingen kunnen rechtvaardigen zoals de verzachtende omstandigheden, de gronden van verschoning, de strafbare poging, doch ook de verzwarende omstandigheden en de staat van herhaling. De auteur vat dan de kritiek samen die uitgebracht werd op het systeem dat geldt in ons land en hij besluit zijn studie met de voorstellen tot herindeling van de misdrijven nl. deze van de Procureurs-generaal Leon Cornil en Herman Bekaert.

De nieuwe wet op de *Jeugdbescherming* die een volledige hernieuwing heeft gebracht wat betreft de repressie van de Jeugdmisdadigheid heeft aanleiding gegeven tot meerdere geschriften. Meestal behandelen deze tegelijkertijd zowel de burgerrechtelijke bepalingen der wet van 8 april 1965 als de strafrechtelijke. Dit is het geval met de hoger reeds aangehaalde mercuriale van de heer *Procureur-Generaal Prof. Jacques Matthijs* en met de preadviezen geschreven voor het XXIIIste Congres der Vlaamse Juristenvereniging door de heren *Van Heule* en *Van Hove*.

Ten opzichte van de bescherming der jeugd vormen de burgerlijke en de strafrechtelijke bepalingen één geheel, geïnspireerd door dezelfde zorg voor het heil van de kinderen en zij kunnen niet gesplitst worden.

Het *Studiecentrum voor Jeugdmisdadigheid* dat reeds zovele belangrijke wetenschappelijke publicaties op zijn actief heeft is ook in de laatste paar jaren intens werkzaam geweest en heeft vier nederlandstalige werken uitgegeven.

Eerst komt hierbij in aanmerking het boek van *Prof. Aimée Racine*, «*De Jeugdmisdadigheid in België, in 1963, 1964 en 1965*». Reeds verschillende studieën werden door de auteur uitgegeven om periodisch de evolutie van de jeugdmisdadigheid in België te kunnen nagaan, waarin zij, aan de hand van statische gegevens, sociologische en psychologische beschouwingen ontwikkelt. Dit is thans weer gebeurd voor de jaren 1963, 1964 en 1965 en de overzichten die door Prof. Racine regelmatig worden verstrekt zijn een kostbare bron van informatie die in belangrijke mate zowel de preventie als de repressie van de jeugdmisdadigheid ten goede komt.

Wanneer in het eerste deel van het boek, uit de studie van de kwantitatieve en kwalitatieve jeugdmisdadigheid, blijkt dat er in de onderzochte periode weinig verschil voorkomt tegenover de vorige jaren, bespreekt de auteur in het tweede deel de gunstige resultaten die te verwachten zijn van de grote hervorming die in het leven geroepen werd door de wet van 8 april 1965.

Einde 1966 richtte het «*Studiecentrum voor Jeugdmisdadigheid*» een informatiedag in te Brussel betreffende «*De opvoedingsbijstand en de voogdij over gezinsbijslag*». De besprekingen die hier plaats hadden werden gebundeld. Tot besluit van deze samenkomst stelde de heer *Jeugdrechter Lox* vast dat de opvoedingsbijstand, via het Jeugdbeschermingscomité of via een gerechtelijke beslissing en dank zij nieuwe opvattingen over deze bijstand, geroepen is om de spil te worden van een moderne jeugdbescherming.

Hetzelfde centrum organiseerde in de maand maart 1968 een colloquium in over de «*Behandelingsmethoden van jongeren en hun gezinnen in vrije omgeving*». Zeer bevoegde specialisten brachten verslagen uit over dit onderwerp van brandende actualiteit en de levendige discussie die plaatsvond werd samen met de spreekbeurten van de redenaars gepubliceerd in een bundel.

Mejuffer *G. De Bock*, docente aan de Rijksuniversiteit te Gent, trok de conclusie uit de besprekingen van dit colloquium en wees er op hoe noodzakelijk het was bij de jeugdzorg inventief en creatief op te treden en niet, met een gewijzigde terminologie te vervallen in de oude geplogenheden.

Aangaande «*De jeugdmisdadigheid aan de kust*» werd er door hetzelfde Centrum een monografie uitgegeven van de hand van *J. Junger*. Bestaat er een specifieke jeugdmisdadigheid aan de kust? De aandacht werd hierop in de laatste tijd bijzonder gevestigd ten gevolge van de feiten die zich voordeden aan de Zuid-Engelse kusten, waar groepen jongeren, Mods en Rockers zich hebben plichtig gemaakt aan ongehoorde baldadigheden. Dergelijke feiten beperken zich echter niet tot Engeland, doch doen zich ook voor aan de Franse kusten en werden eveneens vastgesteld in Amerika. Hoe is nu de toestand in België? Het blijkt uit meerdere onderzoeken dat het nozomfenomeen zich ook aan de Belgische kust voordoet. De meeste delicten komen voor tijdens het vacantieseizoen en bestaan, in afnemende volgorde, hoofdzakelijk uit vernielingen, diefstallen en zedendelicten. De auteur zal nu trachten zowel de kwantitatieve als de kwalitatieve aspecten van dit probleem op systematische wijze te ordenen en te analyseren. Het was voor de eerste maal dat dergelijk wetenschappelijk onderzoek in België plaats vond. Als methode zal de auteur het interview gebruiken alsook de schriftelijke enquête bij bevoorrechte getuigen en ver-

der de analyse van strafrechtelijke dossiers, zowel van de minderjarigen die vóór de kinderrechter verschenen als van de gevallen die zonder gevolg werden geseponeerd.

Dit onderzoek leidde tot zeer positieve besluiten, nl. dat er wel degelijk een specifieke kustmisdadigheid bestaat, die echter onder de jeugd geen werkelijk onrustbarende vormen aanneemt. Het blijkt ook niet dat er een wederzijdse beïnvloeding zou bestaan van de kustbewoners en de vakantiegeers. De auteur komt tot de conclusie dat wat er aan de kust aan jeugdmisdadigheid voorkomt zich afspeelt in verschillende groepen die van elkaar geïsoleerd blijven en dat deze jeugdmisdadigheid over het algemeen geen ernstig karakter heeft.

Het boek wordt nochtans besloten met enkele suggesties voor een beter preventief optreden. De recreatiemogelijkheden voor de jeugd zouden aan de kust dienen vergroot te worden, de politiecontrole zou dienen verscherpt en de wet van 15 juli 1960 ter morele bescherming van de jeugd zou dienen gewijzigd te worden.

Het werk van Junger is een waardevolle bijdrage tot het groot probleem van de jeugdmisdadigheid met ditmaal een vrij bemoedigende conclusie.

In verband met de jeugdmisdadigheid zouden wij ook nog dienen te wijzen op het zeer nuttig werk dat verricht werd door het Ministerie van Justitie met de uitgave van de *Documentatie inzake Jeugdbescherming*, waarin heel de rechtspraak op het stuk met grote zorg verzameld wordt en in de originele taal gepubliceerd wordt.

In de juridische middelen is er reeds talrijke malen gewezen op de moeilijke problemen die gesteld worden door de toepassing van de wet van 8 april 1965 op de jeugdbescherming. Verschillende bepalingen van haar tekst geven aanleiding tot uiteenlopende interpretaties en zowel voor de magistraten van de Jeugdrechtsbank als voor de advocaten doen er zich allerlei betwistingen voor die slechts definitief zullen kunnen opgelost worden wanneer het Hof van Cassatie erover uitspraak zal gedaan hebben.

Ondertussen is het van het hoogste belang de jongste rechtspraak, wat betreft de toepassing van de wet op de voet te kunnen volgen. Dit is slechts gedeeltelijk mogelijk door middel van de gerechtelijke beslissingen die in de gewone juridische tijdschriften worden gepubliceerd. Deze publicaties gebeuren slechts sporadisch en de keuze van vonnissen en arresten is dikwijls toevallig. Het was dan ook een uitstekende idee van de Dienst voor methodenstudie bij de Dienst voor jeugdbescherming in het Ministerie van Justitie een documentatie uit te geven waarin al de beslissingen die op het gebied van de jeugdbescherming in de laatste maanden genomen werden, verzameld zijn.

«De Documentatie inzake Jeugdbescherming» is een prachtige en zelfs luxueuze uitgave geworden. Zij is onderverdeeld in 5 afdelingen. De eerste heeft betrekking op de burgerrechtelijke bepalingen betreffende de minderjarigen, de 2e verzamelt de beslissingen aangaande de maatregelen ten aanzien van de ouders en de 3de ten aanzien van de minderjarigen zelf, terwijl een 4de rubriek als varia betiteld wordt. Een 5de onderdeel geeft een algemene bibliographie van alle geschriften die in verband met de toepassing van de wet verschenen. Deze uitgave maakt het gemakkelijk de standpunten van de verschillende rechtsmachts te vergelijken en na te gaan over welke vraagstukken de jurisprudentie tot het zelfde inzicht is gekomen en welke de problemen zijn waarover de magistraten van mening verschillen. Aldus zal deze documentatie ontzaglijk veel bijdragen tot de zo gewenste uniforme toepassing van de wet.

Nog meerdere belangrijke geschriften zouden hier moeten vermeld worden, al beperken zij zich tot tijdschrift-

artikelen en al werden zij niet afzonderlijk uitgegeven. Zo de uitgebreide studie van de heer *Eerste Substituut Jean Verstraete* over «*De Raadkamer. — Bevoegdheid en rechtspleging*», waarin talrijke delicate vraagstukken die voorkomen bij de behandeling der zaken van de Raadkamer worden onderzocht en opgelost. Verder de belangrijke mercuriale van de heer *Advocaat-generaal J. Cerckel* over «*Het deskundigen-onderzoek in strafzaken en de eedaflegging*», waarin na studie van een uitgebreide rechtspraak, suggesties worden uitgestippeld om op dit gebied tot definitieve verbeteringen te komen.

En ook nog de studie van de heren *J.C. Versele en J. Moenens* getiteld «*Fenomenologische beschouwingen over de probatie*», waarin een statistische studie gemaakt wordt van de resultaten der wet op de probatie.

In verband met de repressie van oorlogsfeiten mogen we niet nalaten de aandacht te vestigen op de zeer belangrijke en moedige rede «*20 jaar later. — Terugblik op een repressie*» die werd uitgesproken door *Mr. Jan Lenaerts* op de plechtige openingszitting van de Vlaamse Conferentie der Balie van Antwerpen in de maand oktober 1967, waarin hij de diepere sociologische gronden van het repressie-fenomeen doorpeilt en vooral de gevolgen ervan nagaat in de Vlaamse gewesten. Deze rede heeft veel ophef gemaakt en velen diep doen nadenken.

Strafrecht is in grote mate psychologie van de mens en, steeds in verband met het repressie-fenomeen willen we hier wijzen op 2 boeken die zopas verschenen zijn van getroffen door de repressie en die aangrijpende menselijke documenten vormen. Het is in de eerste plaats «*Het dagboek van mijn gevangenisleven*» van *Theo Brouns*, die in 1946 terechtgesteld werd. Vanaf zijn aanhouding in oktober 1944 tot op de dag van zijn executie heeft hij dagelijks een dagboek gehouden, waarvan sommige gedeelten diep in de ziel snijden en aan velen ongekende aspecten van oorlogsmisdrijven zullen openbaren. Een gelijkaardig document is het «*Dagboek van een zware tijd*» van *Lambert Swerts*, eveneens bijgehouden gedurende 6 jaar gevangenisleven, dagboek dat gekenmerkt wordt door een totale oprechtheid.

Om objectief te kunnen oordelen moet een jurist van deze diepmenselijke documenten kennis nemen.

De criminologische literatuur is uiterst schaars in ons land, zowel in het Frans als in het Nederlands. Des te groter is de belangstelling geweest voor een werk dat enkele jaren geleden werd uitgegeven door de heren *K. Mortier* en *N. Kerckhaert* over de beruchte diefstal van een paneel uit de schilders van het Lam Gods in de St.-Baafskerk te Gent, «*De rechtvaardige rechters gestolen*». Dit boek was reeds een maand na zijn publicatie volledig uitverkocht. Thans is er van dit werk een tweede uitgave verschenen die echter zo aanzienlijk is bijgewerkt en vermeerderd dat het haast als een nieuw boek kan beschouwd worden. Dit is de reden om dewelke wij het hier vermelden.

Deze mysterieuze diefstal, die nog steeds onopgelost is gebleven en waarvan de dader, die uiteindelijk gevonden werd, gestorven is op het ogenblik dat hij op het punt stond te verklaren waar het gestolen paneel zich bevond, is inderdaad in de hoogste mate boeiend. Deze nieuwe uitgave die steunt op zeer uitvoerige onderzoekingen en die rijkelijk geïllustreerd is zal gelezen worden als een spannende roman, wat niet belet dat het een uiterst belangrijk wetenschappelijk document vormt in de internationale criminologische literatuur. Het lijkt geen twijfel dat deze nieuwe uitgave een even groot succes zal kennen als de vorige.

Laten wij tot slot nog vermelden dat de onvermoeibare *Vrederechter Frans Gijssels*, de specialist van het verkeersrecht, een commentaar bezorgd heeft betreffende de nieuwe regelen op het wegverkeer, « *ABC van het nieuwe verkeersreglement* ».

In meer verwijderd verband met het strafrecht is het wenselijk hier nog op de uitgave te wijzen van de cursus van Prof. Dr. H. Van de Voorde der universiteit te Leuven, over « *Gerechtelijke en sociale geneeskunde* ». Over deze specialiteit zijn de leerboeken in onze taal zeldzaam. In beperkte omvang wordt hier zeer veel medegedeeld en deze hulpwetenschap van het strafrecht wordt aan de juristen voorgesteld op eenvoudige, doch zeer doeltreffende wijze.

Dat in de tegenwoordige periode van grondwetsherziening het publiekrecht in belangrijke mate de belangstelling van de juristen zou opeisen, lag voor de hand. Er zijn dan ook op het gebied van staatsrecht en administratief recht talrijke werken verschenen, die we hieronder kortbondig vermelden.

Onze grote grondwettelijke vrijheden vormden het voorwerp van enkele studiën.

De « Vereniging voor de Vergelijkende Studie van het recht van België en Nederland » had in 1968 in zijn sectie Publiekrecht het probleem der vrijheid van vereniging aan de orde gesteld. Van Belgische zijde schreef Dr. G. De Broeck hierover een preadvies, « *De vrijheid van vereniging in het Belgisch Recht* ». Hij stipelde de evolutie uit vanaf het ontstaan onzer grondwet tot het in werking komen der wetten van 1921 met hun bepalingen van civilrechtelijke en strafrechtelijke aard. Daarna wijst hij op de internationale regelingen die door de Belgische wetgever werden bekrachtigd betreffende de vrijheid van vereniging in het algemeen of de syndicale vrijheid in het bijzonder. De beperkingen inzake het verenigingsrecht die nog steeds bestaan, komen daarna aan de beurt nl. in verband met de ambtenaren en het personeel van de openbare sector. Het preadvies wordt besloten met het onderzoek van enkele bijzondere vraagstukken zoals de rechtspersoonlijkheid der verenigingen waarbij de auteur betreurt dat de vakverenigingen, buiten enkele uitzonderingen, geen rechtspersoonlijkheid genieten en niet in rechte kunnen staan. Verder wordt het begrip ontleed van de « representativiteit » der verenigingen aan dewelke door de wet bepaalde privileges worden toegekend en de praktijk van het reserveren van bepaalde voordelen aan gesyndiceerde arbeiders, probleem dat aanleiding gaf tot een uitgebreide rechtsleer waarin de meningen ver uiteenlopen. De Raad van State heeft echter in een befaamd arrest deze praktijk wel gebillijkt.

In een kort bestek zijn de essentiële vraagstukken die zich op dit gebied voordoen en waarvan er enkele uiterst actueel zijn, met nauwkeurigheid gesitueerd.

In een uitstekend proefschrift voor het Hoger Instituut voor Bestuurs- en Handelswetenschappen te Brussel behandelde de heer Paul De Vleminck « *Het recht van antwoord* », waardoor een van onze grondwettelijke vrijheden beperkt wordt. De auteur vangt zijn werk aan met een speurtocht naar het wezen van het recht van antwoord en geeft daarna een historisch overzicht van de evolutie die zich op dit stuk in de wetgeving heeft voorgedaan.

Zijn tweede hoofdstuk is een commentaar op de wet van 23 juni 1961 waardoor het decreet van 1831 en de wet van 1855 werden aangepast.

Met een overvloedige aanhaling van rechtspraak, waardoor haast alle denkbare gevallen werden beoordeeld, beantwoordt de auteur de grote vraagpunten die hier voorkomen. Wie heeft recht van antwoord? Tot hoever reikt dit recht in bijzondere gevallen zoals bij verslagen van parlementaire debatten, van terechtzittingen, van vonnissen en arresten van aankondigingen, tekeningen, caricaturen enz. Welk is in België de toestand betreffende het recht van antwoord op wetenschappelijke, artistieke en literaire critiek? Zeer talrijk zijn de betwistingen en zeer genuanceerd zijn de oplossingen die gevonden werden en die door schrijver met grote redelijkheid worden beoordeeld.

Welk is nu de verhouding tussen het recht van antwoord en de andere rechtsmiddelen die kunnen aangewend worden zoals de civielrechtelijke procedure en de strafvordering? Vergeten wij niet dat de auteur steeds naast de Belgische oplossing deze stelt die aangenomen wordt in andere landen, zodat we voortdurend op het gebied treden der rechtsvergelijking.

De inhoud van het antwoord en de modaliteiten voor het indienen en het inlassen ervan vormen twee afzonderlijke hoofdstukken die gevolgd worden door het onderzoek van de maatregelen die kunnen genomen worden bij weigering van de gevorderde inlassing.

Als algemeen besluit van zijn studie spreekt de auteur de mening uit dat de wet van 1961 enkele netelige twistvragen heeft opgelost en dat deze wet een zeer goede synthese is van wat de rechtspraak op grond van het decreet van 1831 had beslist. Al duidt schrijver verschillende leemten aan die zich nog voordoen in de wet van 1961, toch acht hij dat deze geen aanpassing behoeft en dat zij terecht een systeem bepaalt dat het midden houdt tussen een algemeen recht van antwoord en een beperkt rectificatierecht.

Het tweede deel van het proefschrift van de heer De Vleminck is gewijd aan het zeer actuele vraagstuk van het recht van antwoord bij radio- en televisie-uitzendingen. Alvorens de toestand in België te onderzoeken deelt de auteur ons mede hoe dit probleem in andere landen geregeld is. Na het uiteenzetten van enkele belangrijke rechtsgedingen in verband met uitzendingen van radio en T.V. zet schrijver de argumenten uiteen die aangehaald worden tegen de instelling van een recht van antwoord bij de massa-media. Ten einde de individuele rechten te beschermen werden diverse oplossingen voorgesteld zoals een beperkt recht van antwoord, een rectificatierecht enz. Wetsvoorstellen zijn neergelegd. Op internationaal gebied werden richtlijnen aanbevolen en zeer waarschijnlijk zal binnen afzienbare tijd een definitieve wettelijke regeling op dit stuk getroffen worden.

Een uitgebreide bibliographie sluit dit zeer verdienstelijk proefschrift af.

De « *Actuele problemen rond krant, radio en T.V.* » maken het voorwerp uit van de publicatie van een verzamelwerk dat gegroeid is uit het seminarie voor personen communicatiewetenschap bij de Rijksuniversiteit te Gent, onder leiding van Prof. Dr. Theo Luyckx.

Dit verzamelwerk bevat 6 studiën van vooraanstaande specialisten. Het eerste artikel is van de hand van Prof. Dr. Theo Luyckx zelf die op uiterst boeiende wijze verslag uitbrengt over zekere 19e eeuwse persprocessen en hun invloed op de Belgische perswetgeving. Ook recente voorvallen worden hierbij betrokken en het is met de grootste spanning dat men van deze uiteenzetting kennis neemt. Voor het overige vindt men er nog een lezing van Prof. Dr. Pierre Kluyskens over « *Vrijheid en beperking in de kunstkritiek* »; een andere van Prof. Dr. Jan Briers, « *De segregatie van de artistieke wereld in pers, radio en televisie* »; verder twee meer algemene uiteenzettingen respectievelijk van Dr. Luc Boone over « *Objectiviteit* ».

en radioberichtgeving» en van licentiaat Lode Van Uytven over «Informatie in de Televisie». Licentiaat Herman Van Pelt brengt ten slotte verslag uit over «Theoretische en parlementaire debatten rond de televisiereclame in Nederland».

Deze uitgave in haar geheel brengt de belangstellenden op de hoogte van heel de jongste problematiek betreffende de massa-media.

Prof. H. Adriaens, die reeds zovele belangrijke tractaten bezorgde voor het Administratief Lexicon heeft deze zo onmisbare geworden uitgave verrijkt met een nieuwe verhandeling over «De erkenning en de bescherming van de titel van beroepsjournalist». Het geldt ditmaal een commentaar op de wet van 30 december 1963 en op de uitvoeringsbesluiten die ingevolge deze wet werden genomen.

Na enkele algemene beschouwingen over de doelstellingen van de wet in het algemeen onderzoekt de auteur eerst uitvoerig welke de voorwaarden zijn tot het verkrijgen van de titel van beroepsjournalist. Niet alleen zijn er vereisten van ouderdom en van bezit van burgerlijke- en politieke rechten, doch het beroep dient uitgeoefend te worden als hoofdberoep en tegen bezoldiging. Het moet daarbij uitgeoefend zijn geworden sedert 2 jaren. Eindelijk is het vereist dat de belanghebbende zou erkend zijn door de door de wet ingestelde Commissie.

De titel van beroepsjournalist eenmaal toegekend, kan ook teruggetrokken worden. De wetten en besluiten voorzien een hele reeks bepalingen betreffende de procedure die zal dienen gevolgd zowel voor het verlenen als voor het intrekken van de titel van beroepsjournalist, bepalingen die door schrijver ontleed worden.

Daarna wordt de lezer ingelicht over de indentificatiedocumenten en -kentekens die aan de journalisten worden afgegeven, de perskaart, de insignekaart, het doorgangsbewijs voor persauto en het auto-insigne.

Dezelfde problemen worden dan nagegaan in verband met de leden van de periodieke pers voor gespecialiseerde informatie.

Zoals dit steeds het geval is bij Prof. Adriaens vinden wij hier een volledige, klare en zakelijke uiteenzetting, waarin men alle gegevens vindt die van enig belang kunnen zijn.

Steeds in verband met de pers mogen wij niet nalaten de aandacht te vestigen op de belangwekkende monografie van de hand van licentiaat Els De Bens, «Vlaamsch België, het eerste Vlaamsgezinde dagblad». Dit werk werd eveneens uitgegeven in de publicaties van het seminarie voor pers- en communicatiewetenschappen der Rijksuniversiteit te Gent, «Vlaamsch België» dat op 1 januari 1844 verscheen en dat reeds in de maand november van hetzelfde jaar ter ziele ging, heeft een zeer bijzondere betekenis zowel in de Vlaamse beweging in het algemeen als in het Vlaams dagbladwezen, omdat het de eerste Vlaamse krant was in ons land met dagelijkse periodiciteit. De avonturen van dit blad, met zoveel moed gesticht door J.A. De Laet, gedurende de enkele maanden van zijn bestaan, worden door de auteur verhaald aan de hand van uitvoerige opzoekingen in allereerste archieven. Het brengt ons zeer veel kostbare gegevens over deze beginperiode van de Vlaamse strijd. Het is natuurlijk geen juridisch werk, doch het is een element in de geschiedenis van ons publiek recht en daarom dient het hier vermeld te worden. Het zijn monografiën zoals deze van licentiaat Els De Bens, die de peilers zullen zijn voor een toekomstige geschiedenis van het Vlaams dagbladwezen.

Nog steeds op het vlak van onze grondrechten had het 21e Interuniversitair Rechtscongres dat in de maand

februari 1969 te Leuven gehouden werd, als onderwerp van de besprekingen gekozen «Het juridisch statuut van de vreemdeling in België». In ons land zijn er ongeveer 800.000 vreemdelingen en hun juridisch statuut geeft aanleiding tot zeer talrijke betwistingen. Het was dus voorzeker gewenst desaan gaande een grondig onderzoek in te stellen en het probleem van alle zijden te bekijken.

Het congres werd ingeleid door twee redevoeringen, de ene van de heer Minister van Justitie Prof. Dr. A. Vranckx over «De Rechtstoestand van de vreemdelingen in België» en de tweede van Prof. Dr. F. Van Mechelen, Minister van Nederlandse cultuur. Beide teksten verschenen in het Rechtskundig Weekblad.

De preadviezen die werden voorbereid voor de besprekingen van het congres werden gezamenlijk uitgegeven door de Standaard Wetenschappelijke Uitgeverij onder de titel «Het juridisch statuut van de vreemdeling in België».

Geen enkel van de aspecten die voor het onderwerp belang hebben werd verwaarloosd en wij kunnen hier enkel de titels aangeven van de verschillende preadviezen die door de auteurs werden uitgebracht. Het zijn nl. de hiernavolgende studiën: M. Declercq en P. Van den Hove: Historische inleiding; L. Lambrecht en P. Van Helmont: De Vreemdelingenpolitie; A. Claessens, J. Ingelbrecht en E. Leclair: De burgerlijke en politieke rechten van de vreemdelingen; B. Van Dorpe en P. Van den Hove: Asielrecht; G. Thuysbaert: De uitlevering; E. Van Camp: Diplomatieke bescherming; M. Van Loon en G. Vernailen: De vreemde werknemer in België; H. Van Houtte en V. Van Poppel: Vrije vestiging van zelfstandigen; G. Demaere en H. Cousy: De fiscale behandeling van de vreemdeling in België.

Prof. Dr. L.P. Suetens schreef een woord vooraf en wees er terecht op «hoeveel diepgang verschillende bijdragen bevatten». Als vrucht van een interuniversitair rechtscongres geldt het hier een merkwaardige uitgave, die grondig dient bestudeerd te worden en waarin on-eindig vele wetenswaardigheden voorkomen.

Over hetzelfde onderwerp was het boek van de heer J. Herremans, directeur bij het Ministerie van Justitie «De Vreemdelingenreglementering», gekend als een degelijk documentatiemiddel voor de vele administratieve problemen die ontstaan zijn door de tegenwoordigheid van zo talrijke vreemdelingen in ons land. Thans is van dit werk een nieuwe editie verschenen, herzien en bijgewerkt door de heer Th. De Groodt, bestuurssecretaris bij het Ministerie van Justitie. Deze nieuwe uitgave was nodig, want de reglementering op de vreemdelingen heeft in de laatste jaren een grote uitbreiding genomen. Naast een doctrinaal gedeelte, waarin de hoofdlijnen worden aangegeven van de op dit stuk geldende besluiten, komt in het boek een tweede gedeelte voor waarin we de verzameling vinden van al de officiële teksten. De auteurs hebben het werk ook aangevuld met een reeks modellen van formuleren dienstig bij de administratieve praktijk.

Een publiekrechtelijk vraagstuk dat reeds sedert vele jaren aanleiding heeft gegeven tot geleerde uiteenzettingen is datgene van «De toetsing van de wet aan de grondwet». Onder deze titel heeft Prof. Frederic Dumon een belangrijke studie geschreven voor de «Vereniging voor de Vergelijke Studie van het recht van België en Nederland», die dit onderwerp ter bespreking had gesteld voor haar vergadering van 1967. Wanneer het Hof van Cassatie vanaf 1849 tot op heden met de meeste standvastigheid aan de rechtsmachten het toetsingsrecht betreffende de grondwettigheid der wetten heeft geweigerd, is de doctrine uiterst verdeeld. We vinden in het overzicht van Prof. Dumon een volledige opgave van de menigvuldige studiën die aan dit vraagstuk gewijd

werden, alsook van de oplossingen die in de laatste tijd werden voorgesteld.

De grondwettelijke tekst noch de voorbereidende werken laten toe daaruit enig besluit te trekken in de ene of de andere zin.

Schrijver geeft een bondig doch volledig overzicht van de wijze waarop de toetsing van de grondwettigheid der wetten in vele andere landen geschiedt. Dit rechtsvergelijkend onderzoek is uiterst vruchtbaar bij het zoeken van een oplossing voor België.

Prof. Dumon weegt al de argumenten af die aangevoerd werden om het beginsel van de toetsing der grondwettigheid van de wetten te bestrijden, zoals het principe van de scheiding der staatsmachten, de voorrang of het oppergezag van het Parlement en de soevereiniteit van de natie en hij weerlegt deze bezwaren op afdoende wijze. Hij beklemtoont vooral dat het nagaan van de grondwettigheid der wetten niet noodzakelijk, zoals zo dikwijls beweerd wordt, een politieke activiteit impliceert, die aan de rechtbanken niet zou mogen toevertrouwd worden. In tegendeel, deze toetsing is zuiver juridisch werk. Het is ook onjuist dat het toetsingsrecht ondemocratisch zou zijn omdat de verkozenen van de natie onderworpen zouden worden aan de controle van rechters die niet rechtstreeks door de natie werden aangesteld. De jurisdictionele controle laat de soevereiniteit van de wetgevende macht in het stellen van algemene en oorspronkelijke regels onverminderd bestaan. De rechters zullen enkel de toepassing van met de grondwet strijdige regelen weigeren. En het Parlement zal steeds beschikken over de mogelijkheid door middel van een grondwetsherziening het rechtsbewustzijn van de natie te doen zegevieren.

Prof. Dumon besluit tot de noodzakelijkheid van het toetsingsrecht en gaat dan de technieken na volgens dewelke dit recht zou kunnen uitgeoefend worden en hier verdedigt hij de mening dat het wenselijk zou zijn dat de grondwettelijke controle zou toevertrouwd worden aan een gespecialiseerd hoog rechtscollege zoals dit het geval geweest is in de Duitse Bondsrepubliek en in Italië.

Heel het probleem wordt in deze vrij beknopte studie op grondige wijze doordacht, aan de hand van een brede documentatie waarbij alle nuttige gegevens ter beoordeling bijeen gebracht werden.

De evolutie die zich sedert geruime tijd heeft voorgedaan in de parlementaire werkzaamheden en de crisis van het parlementarisme zelf zijn de aanleiding geweest tot het verschijnen van werken die zich ten doel stellen het wezen van het parlementair bestel te doorgronden.

Eén van deze studiën is het boek van de heer P. De-meester, docent aan het Rijkstechnisch Instituut te Brussel, « *Aspecten van het modern parlementarisme* ». Het is een werkje vol rake observaties waarin de werkwijze van ons wetgevend lichaam vergeleken wordt met deze van meerdere parlementen uit de vreemde, vooral het Engelse en het Franse. De taken waarmede het Parlement zich heeft bezig te houden zijn thans zo menigvuldig en zo veelomvattend dat het traditioneel individueel parlementarisme volledig is voorbijgestreefd. De regering heeft een prioriteitspositie verworven en het gezag van de Kamers is in aanzienlijke mate geslonken. De groepen ondergaan volledig de dwang van het partijwezen. De politieke partij is geworden tot de cristallisatie van bepaalde economische en sociale toestanden; haar doctrinale doelstellingen heeft ze grotendeels opgegeven om de emanatie te worden van de strevingen en gedragingen van de meerderheid der bevolking. Het individueel parlementarisme is dan ook vervangen door een partijparlementarisme. Het is gekenmerkt door zijn aanpassingsvermogen om de doctrinaire oplossingen te doen overeenstemmen met de grote stromingen van de publieke opinie. De partijtucht wordt ster-

ker en de democratie zal slechts kunnen verwezenlijkt worden wanneer binnen de politieke partijen een democratische structuur heerst.

De auteur acht het wenselijk dat om deze redenen de politieke partijen zouden geïnstitutionaliseerd worden zoals dit het geval is in de West-Duitse Bondsrepubliek en in Frankrijk.

In enkele hoofdstukken worden nog een reeks opmerkingen in het licht gesteld betreffende de procedure die wordt toegepast in het Belgisch Parlement wat betreft de aanduiding van de parlementsleden en de bevoegdheid van de Kamers. Hierbij wordt onderstreept hoe aanzienlijk de macht is van de drukkingsgroepen. Voor de toekomst wordt groot vertrouwen gesteld in de oprichting van een sociaal-economische raad.

Wat het probleem van het bicameralisme aangaat is de auteur van oordeel dat de huidige instelling dient behouden te blijven.

Kamervoorzitter *Achiel Van Acker* schreef een voorwoord voor het werkje en verklaarde zich met de meeste inzichten van de schrijver akkoord.

De heer *Herman Van Impe*, adjunct-adviseur bij de Belgische Senaat, heeft ons reeds in het Frans een paar belangrijke werken geschonken over het parlementair regime in België, werken die gepubliceerd werden in de reeks van het « *Interuniversitair Centrum voor Staatsrecht* ». Thans heeft deze specialist van ons publiekrecht ook een nederlandstalig werk geschreven « *Het Belgische Parlement* ». Het is de schrijver er niet om te doen een commentaar te leveren op de juridische normen die de werking van onze Kamers beheersen, doch wel een synthese te verstrekken van wat effectief in het Parlement gebeurt en welke strekkingen zich heden ten dage voordoen in het parlementair leven. Zijn uiteenzetting is dan ook uiterst boeiend en veel van wat besproken wordt in politieke vergaderingen en in de dagelijkse pers is hier tot eenheid herleid en verwerkt in een beknopte samenvatting.

De auteur gaat er van uit dat bij het groot publiek oneindig veel verkeerde begrippen over het Parlementarisme voorkomen, begrippen die hun oorsprong vinden in waandenkbeelden en verkeerde inlichtingen en die vele burgers brengen tot een onverantwoorde kritiek op het parlementair stelsel. Deze dwalingen wil schrijver uit de wereld helpen door tegenover hen de werkelijke toedracht van zaken te ontleiden en de ware betekenis te schetsen van het staatkundig bestel in ons land.

Dit gebeurt in een reeks korte hoofdstukken waarin echter op elke bladzijde pikante opmerkingen voorkomen, originele bedenkingen ontwikkeld worden en zeer realistische beschouwingen ten beste worden gegeven. Met fijn onderscheidingsvermogen omlijnt de auteur de werkelijke zin van onze drie grondwettelijke machten en hun respectieve verhoudingen.

De auteur tekent de historische ontwikkeling waardoor het Belgisch Parlement zijn haast volstrekte oppermacht in het staatsbestel heeft kunnen vestigen, hoofdzakelijk ten gevolge van de evolutie van het kiesrecht. Om de huidige toestand te kenmerken hecht de auteur veel belang aan het verslag van de staatsrechtscommissie 1949 betreffende de verhouding tussen de machten van het Parlement en deze van de Koning.

In het deel gewijd aan de staatkundige partijen worden afzonderlijk de regeringspartijen en de drukkingsgroepen onder de loupe genomen waarop een volledige analyse volgt van de werking van het Parlement zoals deze zich in de realiteit voordoet.

Als besluit betoogt de heer Van Impe met klem dat er geen ander middel bestaat om de dwang van de overheid te verzoenen met de vrijheidsverzueringen van de individuele mensen, dan de democratie en hij onderstreept het

voordeel dat geboden wordt door periodieke verkiezingen. Tegenover de nadelen van de directe en de plebiscitaire democratie stelt schrijver deze van de vertegenwoordigende democratie die leidt tot de grote soepelheid van het parlementarisme, al verdoezelt hij ook de bezwaren niet die fataal met het parlementair-democratisch systeem verbonden zijn. Met beschouwingen over de evenredige vertegenwoordiging en over de feitelijke delegatie van de macht van het parlement aan de regering wordt het boek besloten.

Dit beknopt werk, dat nog geen 200 blz. beslaat, geeft een origineel overzicht van alle vraagstukken die in ons tegenwoordig staatsrecht voorkomen en het ware zeer te wensen dat het in brede kring zou gelezen worden, ten einde veel verkeerde begrippen uit te schakelen.

Een uitgebreid proefschrift voor de School der Politieke Wetenschappen te Leuven werd door de heer Wilfried De Wachter gewijd aan «*De wetgevende verkiezingen als proces van machtsverwerving in het Belgisch politiek bestel*». In deze belangrijke bijdrage tot de politieke wetenschap stelt de auteur zich ten doel de Belgische verkiezingen te onderzoeken over de periode 1918 tot 1966, dus de verkiezingen onder het algemeen enkelvoudig stemrecht. In deze wetgevende verkiezingen onderkent schrijver wat hij noemt «*Vijf momenten*»: de lijstensamenstelling, de verkiezingsgestalten, de keuze-gedraging, de motivering van de partijkeuze en de vertekening van de keuze bij de verwerking. In die optiek worden onderzocht: het niveau van de verkiezingen, de indeling in kiesdistricten, de waarborgsom, de versperringsdrempel, het verbieden van partijen, de kiesgerechtigde leeftijd, het stemrecht voor vrouwen, het verplicht en het vrij stemrecht, het tijdstip van de verkiezingen en het nazicht van de geldigheid der kiesverrichtingen. Hierbij worden uitgebreide statistische gegevens te pas gebracht en wordt geput uit de belangrijke publicaties die gewijd werden aan de Belgische verkiezingen.

Met een overvloed van aanhalingen van gebeurtenissen uit onze staatkundige geschiedenis der laatste jaren, vooral in verband met de verkiezingen, die het boek tot een uiterst interessante lectuur maken, komt de schrijver tot een reeks besluiten waarvan wij er hier enkele aanduiden.

In de eerste plaats het feit dat de volgorde van de kandidatenlijsten bij de wetgevende verkiezingen een doorslaggevende rol speelt. Het aantal gekozenen buiten de nuttige volgorde is onbeduidend. Het gemiddelde wordt berekend van het percentage der stemmen die elke partij heeft bekomen in de laatste halve eeuw, gedurende dewelke de burgers tot 14 maal voor de wetgevende verkiezingen werden opgeroepen (twee maal meer dan in Nederland). De personale keuze door het gebruik van de voorkeursstem neemt in de beschouwde periode sterk toe en de verzaking aan het uitoefenen van het kiesrecht is zeer gering (van 5 tot 7%). Wat de fundamentele verklaring betreft van de motivering van de kiezer is er beweerd geworden dat deze hoofdzakelijk berust op de indeling naar sociale stand. De auteur is van oordeel dat zulks zich voor Vlaanderen niet laat bevestigen. De aard van de stem doet eerder beroep op de hiërarchie van de waarde dan op de individuele strijd.

Eén van de zeer gewichtige resultaten van deze studie is de bevinding dat het globaal kiezerskorps de sociaal-economische belangen en waarden het hoogst waardeert, daarna de levensbeschouwelijke waarden en vervolgens de taal-, volks- en cultuurwaarden. Van grote betekenis blijkt de partijkeuze voor het gezin: 57% der kiezers behouden de partijpolitieke keuze ervan. De verkiezingspropaganda blijkt slechts een zeer beperkte wervingskracht te hebben.

De verkiezingsberekeningen bevoordelen eenzijdig de grote partijen terwijl het quorum een selectieve rem is

die de sterk gelocaliseerde kleine partijen bevoordeelt.

Deze en andere besluiten nog zijn waardevolle bevindingen, waarvan sommige reeds in algemene zin algemeen bekend waren, doch die thans op streng wetenschappelijke wijze geadstrueerd werden.

Het boek van de heer Dewachter is een bijdrage van betekenis in onze staatsrechtelijke literatuur.

Het is een duidelijk teken van de vooruitgang der Vlaamse rechtswetenschap dat meer en meer werken gewijd worden aan zeer gespecialiseerde onderwerpen. Dit is thans weer het geval met het boek dat werd uitgegeven door de heer Maurice Spreutels, over het stelsel van de Belgische staatsbegroting. De auteur is een gekend specialist op dit gebied. Hij is inspecteur-generaal van Financiën en Professor aan het Hoger Instituut voor Bestuurs- en Handelswetenschappen te Brussel. Hij publiceerde reeds meerdere geschriften betreffende de staatsfinanciën die hem een uitstekende wetenschappelijk reputatie hebben bezorgd.

Ht groot werk dat thans van de pers is gekomen is als een synthese van de vorige publicaties van de schrijver en het vormt in zijn geheel een voortreffelijke, rijk-gedocumenteerde en bijzonder heldere wegwijzer in de doolhof die voor velen het domein is van de openbare financiën.

Het werk verscheen op een welgekozen ogenblik. Inderdaad, wanneer tot voor korte tijd het begrotingsstatuut zoals het gevestigd werd door de wet van 1846 meer dan 120 jaar van kracht is gebleven, heeft de organieke wet van 28 juni 1963 een nieuw begrotingstelsel ingevoerd, dat niet alleen geplaatst is in het kader van de rechtsstaat, doch tevens in het kader van de nationale economie en van de sociale welvaartstaat. Dit nieuw stelsel werd toegepast met ingang van 1 januari 1967.

Het boek van de heer Spreutels is een breed commentaar op de nieuwe wet waarbij de theorie en de praktijk van het budgetrecht innig door elkaar geweven zijn. Het geheel is uitgewerkt op een uitgebreid stramien van wetenschappelijke beschouwingen, waarbij voortdurend het vergelijkend recht in aanmerking wordt genomen.

In een beknopte inleiding onderstreept de auteur het doel dat hij heeft nagestreefd, nl. een handleiding te bezorgen die de belangrijkste principes van het begrotingsstelsel in hun waar daglicht stelt.

In een eerste hoofdstuk handelt hij over de begroting en haar presentatie. Deze presentatie geeft aanleiding tot de studie van de indeling der begroting onder het driedubbel aspect van de administratieve, de economische en de functionele classificatie.

Wetenschappelijk van groot belang is de studie van de kenmerken van het budget, die door de auteur in twee groepen worden ingedeeld: de statische en de dynamische kenmerken.

In de eerste groep komen voor de totaliteit, de eenheid, de eenjarigheid en de homogeniteit, terwijl wat de dynamische groep betreft, vooral de aandacht gevestigd wordt op de specialiteit en de openbaarheid. In dit gedeelte van het werk vergelijkt de auteur grondig het stelsel dat in ons land in werking is met datgene dat bestaat in Groot-Brittannië, Frankrijk en Nederland.

Het derde hoofdstuk betreft de budgetaire aanrekening die het probleem stelt van de verbinding van uitgaven en ontvangsten met de begroting van een bepaald jaar.

De laatste fase van de begrotingscyclus is het voorbereiden van de rekening. Op basis van de rekeningen van de rekenplichtigen wordt de algemene rekening van de Staat opgebouwd en het wetsontwerp opgesteld tot eindregeling van de begroting met de samenstelling van de «*algemene toestand van de schatkist*».

De controle over de begroting is een belangrijke taak van het staatsbestuur en er wordt dan ook door de auteur een uitvoerig hoofdstuk aan gewijd.

Het boek wordt afgesloten door een bijzonder kapitel betreffende de speciale begrotingstelsels, nl. van de instellingen van openbaar nut en de staatsdiensten met eigen begroting. Ook hier wordt op beknopte wijze het geldende stelsel en de controle beschreven.

Het werk van de heer Spreutels is een schitterende bijdrage tot onze nederlandstalige rechtswetenschap. Het getuigt niet enkel van een grondige kennis van het bestudeerde onderwerp en van een jarenlang vertrouwd zijn met de budgetaire praktijk, het geeft over talrijke onderwerpen betreffende het budgetrecht belangrijke beschouwingen die er een grote originaliteit aan geven.

Nog geen jaar na het verschijnen van het hiervóór besproken werk kwam de heer Maurice Spreutels ons verras met een nieuw monumentaal boek over « *Openbare Financiën* », dat verscheen in dezelfde prachtige verzorging als zijn vorig werk bij de Firma Story te Gent. Dit nieuw boek vormt het brede kader waarin het vorige, meer bepaald gewijd aan de techniek van het staatsbudget, zijn plaats inneemt.

De auteur onderstreept dat, al is men het niet steeds eens over de afbakening van de stof der openbare financiën, er toch meer en meer in de literatuur wordt vastgesteld dat de openbare financiën beschouwd worden als de leer van de budgetaire politiek. Deze conceptie biedt, volgens de heer Spreutels, het groote voordeel de openbare financiën te plaatsen in een juiste samenhang « nl. als onderdeel van de economische politiek, samen met de twee overige taken: de monetaire en de bedrijfseconomische politiek ».

De evolutie van de openbare financiën in de laatste honderd jaar is het gevolg van wijzigingen in de opvattingen betreffende de staat, deze is thans gegroeid tot een welvaartstaat, waarin de overheid zeer aanzienlijke taken op zich heeft genomen. De openbare behoeften zijn daardoor in reusachtige mate gestegen en de budgetaire politiek dient noodzakelijkerwijze aan deze nieuwe toestand aangepast, wat een omvorming medebrengt van de klassieke financiële technieken.

Schrijver bestudeert in dit verband eerst de openbare uitgaven, hun stijging en de oorzaken ervan, de grens die zij niet kunnen overschrijden, hun classificaties in het budget, de macro-economische en de micro-economische classificatie met een bijkomend hoofdstuk gewijd aan de provinciale en de gemeentelijke financiën.

Na de uitgaven vormen de openbare ontvangsten het voorwerp van een zeer uitgebreid hoofdstuk, waarin heel de fiscale techniek en politiek wordt onderzocht. Hierbij vinden wij de ontleding van enkele essentiële grondslagen dezer fiscale politiek, nl. de doelmatigheid, het rechtvaardigheidsbeginsel, het interventionisme en de fiscale harmonisatie.

Een ander gedeelte van het boek behandelt uitvoerig het openbaar krediet, waarin heel de systematiek der staatsschuld ontleed wordt met een overzicht van de evolutie der Belgische staatsschuld en een studie van de verhouding tussen de overheid en de financiële machten.

Uiteindelijk wordt in het laatste gedeelte van het werk uiteengezet over de budgetaire politiek, de conjuncturele politiek, de inkomensherverdelende- en de structurele politiek.

Tot slot wordt een zeer uitgebreide bibliographie opgegeven van werken betreffende de openbare financiën in alle talen.

Dit boek verdient een zeer grondige studie, omdat het de lezer volledig op de hoogte brengt van de meest recente theoriën die de problematiek van de openbare financiën beheersen. Daartoe heeft de auteur alle hulpmiddelen gebruikt die de moderne wetenschap op het stuk ter beschikking stelt. Al wat belangrijk was over het

onderwerp werd geëxcerpeerd. De meest op de voorgrond tredende schrijvers en geleerden worden kortbondig aangehaald en het geheel is een synthetisch werk van hoge wetenschappelijke waarde, dat des te meer zal gewaardeerd worden daar de heer Spreutels hier een terrein heeft bewerkt dat in onze Vlaamse rechtsliteratuur nog volledig braak lag.

Bij de 70ste verjaardag van *Staatsminister August De Schrijver* had op het stadhuis te Gent op 18 mei 1968 een grootse huldebetoging plaats om de verdiensten te onderstrepen van deze staatsman. Te dezer gelegenheid werd hem een *Liber Amicorum* aangeboden waarin niet alleen verschillende opstellen voorkomen die de gehuldigde tekenen als mens en als politicus, doch waarin eveneens een groot aantal juristen bijdragen hebben gepubliceerd betreffende het Belgisch staatsrecht. Vele van deze studiën hebben onmiddellijk betrekking op het parlementarisme en op allerlei aspecten van onze Belgische staatsstructuur. Zij vormen hiertoe een zeer waardevolle bijdrage waarvan velen zullen onmisbaar zijn voor de wetenschappelijke studie van ons publiek recht.

Nu thans in het politiek leven van ons land, zowel van Waalse als van Vlaamse zijde zoveel gesproken en geschreven wordt over federalisme, zonder dat meestal hierbij nauwgezetheid of juridisch onderscheidingsvermogen aan de dag wordt gelegd, is het een geluk te noemen dat er een boek verschenen is zoals dat van de heer *Rigo De Nolf*, « *Federalisme in België als grondwettelijk vraagstuk* ».

Dit boek is de vrucht van een aanzienlijk studiewerk. Het bestaat uit vier delen. In het eerste deel stelt de auteur een uitgebreid onderzoek in naar het begrip federalisme, zoals het zich in verschillende landen ontwikkeld heeft, naar zijn oorsprong, zijn evolutie en zijn betekenis. In een tweede deel wordt de geschiedenis van de federalistische gedachte in België geschetst. Wij krijgen hier een vrij uitgebreid synthetisch overzicht van de ontwikkeling der Vlaamse beweging en de auteur gaat na hoe geleidelijk, onder verschillende benamingen, de federalistische gedachte op de voorgrond treedt, of ze nu zelfbestuur, autonomie, bestuurlijke scheiding of federalisme genoemd wordt.

Het derde deel van het werk is getiteld « Voorstelling van de federale ontwerpen ». Vanaf 1931, wanneer Herman Vos zijn federaal statuut als wetsvoorstel ontwierp, werden er in het geheel 9 andere voorstellen ingediend, uitgaande zowel van de nationalistische groepering als van de Belgische Socialistische partij en de Communistische groep. Elk van deze voorstellen heeft zijn eigen fysionomie. Schrijver verklaart hoe elk van die voorstellen ontstaan is, welke de omstandigheden waren die bijgedragen hebben tot het indienen ervan en welk de specifieke inhoud ervan is. Er wordt ook nagegaan hoe al deze voorstellen ontvangen werden en welke reacties zij zowel in Vlaanderen als in Wallonië hebben teweeggebracht.

Het uitvoerigste deel van het boek is het vierde waarin overgegaan wordt tot een vergelijkende studie van de verschillende ingediende voorstellen. Dit geeft de auteur gelegenheid om de grote problemen die voorkomen bij elke federal inrichting van het land grondig uit te diepen, de voordelen van bepaalde regelingen te onderstrepen en de bezwaren ervan aan te wijzen.

Het is de eerste maal dat in ons land een zo belangrijk werk gewijd wordt aan het vraagstuk van het federalisme en het boek van de heer De Nolf is als een encyclopedie waarin op volledige wijze alles vermeld wordt wat van belang is voor de studie van dit probleem in ons land.

Op het einde kan schrijver niet nalaten zijn persoonlijke mening op beknopte wijze te ontwikkelen. Hij is een tegenstander van provinciaal federalisme, dat ons terug

zou voeren naar de middeleeuwen, en hij komt tot het besluit dat zowel het strakke unitarisme als het volledig separatisme te verwerpen zijn en dat in België dient gezocht naar een eerlijke tussenoplossing sui generis. Hij spreekt zich uitdrukkelijk uit tegen zogenaamd integraal federalisme en meent dat de weg van de geleidelijkheid de enig goede is en dat het wenselijk ware dat een pragmatisch-empirische oplossing zou nagestreefd worden door de geleidelijke hervorming en vernieuwing van de staatsstructuur door middel van kleine, snel op elkaar volgende aanpassingen.

Als bijlagen krijgen we in het boek de tekst van de 9 federalistische wetsvoorstellen. Een zeer uitvoerige bibliographie, die haast aanspraak kan maken op volledigheid en een samenvatting in de Engelse taal besluiten het werk dat in het tegenwoordig tijdsgewricht zowel voor de politiekers als voor de juristen een onontbeerlijk werkinstrument zal zijn.

De studie van de staatsstructuur van ons land moet kunnen steunen op een brede reeks monografiën, die licht werpen op het politiek gebeuren. Een model van dergelijke monographie is het werk van Mieke Claeys - Van Haegendoren, « 25 jaar Belgisch Socialisme ». Zoals de ondertitel van het werk het aanduidt bestudeert schrijfster de « *evolutie van de verhouding van de Belgische Werkliedenpartij tot de parlementaire democratie in België van 1914 tot 1940* ».

Uitgaande van de zuiver Marxistische leer, die aan de basis ligt van de ideologie der socialistische partij wordt door de auteur nagegaan, in een uitvoerige studie van de politiek der partij bij de verschillende gebeurtenissen die deze periode gekenmerkt hebben, hoe geleidelijk van de Marxistische dogmatiek wordt afgeweken en hoe men komt tot een reformistische houding en tot de bereidheid voor het aanvaarden van regeringsverantwoordelijkheid. Het geheel vormt een nauwkeurig beeld van onze staatkundige geschiedenis en ons partij-politiek leven gedurende de behandelde periode. De zeer talrijke gebeurtenissen en incidenten die van betekenis geweest zijn in het partijleven worden beschreven met aanduiding van ontelbare bewijsplaatsen en het geheel doet aan als een breed geschilderd fresco waarvan velen onder ons, die deze periode hebben meebeleefd, de waarachtigheid en de realiteit erkennen. Geen ogenblik echter verliest schrijfster het opzet van haar werk uit het oog, nl. de evolutie van de ideologie die beleden wordt door de socialistische partij gedurende het kwart eeuw dat onderzocht werd. Maar op elke bladzijde van het boek komen rake beschouwingen voor betreffende de ondergrond waarop de gebeurtenissen gesteund zijn; voortdurend vernemen wij treffende psychologische gegevens aangaande de persoonlijkheden die een rol gespeeld hebben in het politieke leven, waardoor de lectrice van het boek gemaakt wordt tot een groot genot.

Welk is nu de algemene conclusie tot dewelke schrijfster komt? Uit het breedvoerig onderzoek blijkt dat er zich in de socialistische partij een groeiende identificatie voordoet met de liberale-parlementaire democratie; dat de Belgische Werklieden-partij de meest loyale steun wordt van de coalitieregeringen en de trouwe verdedigster van het

parlementair regime; dat zij een vaste steunpilaar is van de Belgische eenheidsstaat; dat de partij zich volledig integreerde in het bestaande socio-economische stelsel; dat scheuringen weinig weerklank vinden en dat de linkervleugels van de partij uiterst zwak zijn.

De Belgische Werklieden-partij heeft volledig afgezien van haar revolutionaire methodiek. De uiteindelijke omvorming van de maatschappij wordt door haar gezien als een zeer ver afgelegen doel en de onmiddellijke lotsverbetering van de arbeidersklasse komt in de eerste plaats. Vreedzame onderhandelingen worden verkozen boven de revolutionaire tactiek. De deelname aan de regering wordt vaste regel en de aandacht wordt geconcentreerd op het bekomen van zoveel mogelijk voordeel in de schoot van de coalitie.

Het is echter karakteristiek dat de socialistische partij de doctrinaire bevestiging van deze evolutie niet toegeeft. Niettegenstaande het dagelijks beleid zuiver reformistisch is, wordt de activiteit in theorie nog steeds, gebaseerd op het zuiver Marxisme.

Het boek dat een grote som arbeid gekost heeft werkt buitengewoon verhelderend. Sommige gedeelten zoals de verhoudingen tussen Emile Vandervelde, Paul - Henri Spaak en Hendrik De Man zijn uiterst scherp gezien. Van veel leidende persoonlijkheden uit de partij worden de meningen en de handelingen afgewogen en verklaard.

Belangrijke bijlagen en een uitgebreide bibliographie vindt men op het einde van het boek, dat een zeer belangrijke aanwinst dient genoemd voor onze staatkundige literatuur.

Een originele historische monografie over de Belgische verkiezingen werd geschreven door licentiaat E. De Ridder - De Sadeleer en Dr. M. Cordemans, in hun boek dat getiteld is « *Verkiezingen en verkozenen in het Arrondissement Aalst 1831-1879* ». Het is een werk dat steunt op uitgebreid archiefonderzoek en op een volledige studie van de pers die verscheen in de besproken periode.

Het arrondissement Aalst is een gebied waarin zich de politieke verhoudingen van ons land vanaf zijn onafhankelijk bestaan tot in 1878, volkomen weerspiegelen. Zeer veel verrassende gegevens betreffende de verkiezingsmethoden in deze periode van het cijnsstelsel worden hier medegedeeld. De auteurs leren ons de ondergronden zien eerst van de unionistische verstandhouding tussen de twee grote partijen en daarna van de felle strijd die opklaarde tussen katholieken en liberalen.

Deze verkiezingen waren echter onecht in hun principe en de vertegenwoordiging tot dewelke zij leidden was door de toegepaste wijze van verkiezing niet volkomen juist.

De auteurs onderstrepen de betekenis van de grote adellijke families die bij deze verkiezingen een aanzienlijke invloed uitoefenden en zij delen ons eigenaardige staaltjes mede van de familiale politiek die bij deze verkiezingen werd toegepast.

Dit boek werpt een schril licht op een staatsrechtelijk probleem in de eerste periode van het bestaan van ons land, dat weinig gekend is en dat voorzeker zowel historisch als juridisch van belang is van de studie van ons staatsrecht.

Ridder René Victor.

(Slot in volgend nummer)

BIBLIOGRAPHIE

40 jaar Vlaams Rechtsgenootschap. — « Themis », Jubileumnummer uitgegeven ter gelegenheid van het 40-jarig bestaan van het Vlaams Rechtsgenootschap - Gent. — Gent, 1968, 182 p.

Mr. L. Schuermans. — Foutverzekering of schadeverzekering. — Preadvies voor het 22e congres der Vlaamse Juristenvereniging. Gent 1967, Overdruk uit Rechtskundig Weekblad 1966-67. kol. 1353-1384.

- Dr. Jur. Gilbert Claus.* — Aansprakelijkheid of zekerheid? — Preadvies voor het 22e congres der Vlaamse Juristenvereniging. Gent 1967. Overdruk uit Rechtskundig Weekblad 1966-67. kol. 1383-1394.
- Mr. Alfons Heyvaert.* — Mede-eigendom bij appartementsgebouwen. — Preadvies voor het 22e congres der Vlaamse Juristenvereniging. Gent 1967. Overdruk uit Rechtskundig Weekblad 1966-67. kol. 1449-1470.
- Mr. A.F. Van Hoestenberghen en Mr. M. Vileyn.* — Mede-eigendom bij appartementsgebouwen. — Preadvies voor het 22e congres der Vlaamse Juristenvereniging. Gent 1967. Overdruk uit Rechtskundig Weekblad. 1966-67. kol. 1469-1478.
- Mr. G. Schrans.* — Precontractuele verhoudingen naar Belgisch recht. — Preadvies voor de Vereniging voor de vergelijkende studie van het recht van België en Nederland. Zwolle, W.E.J. Tjeenk-Willink, 1967, 48 p.
- Prof. J. Limpens en C. Paulus.* — De zaakwaarneming naar Belgisch recht. — Preadvies voor de Vereniging voor de vergelijkende studie van het recht van België en Nederland. Zwolle, W.E.J. Tjeenk-Willink, 1968, 23 p.
- Prof. Dr. R. Derine.* — Hinder bij nabuurschap. — Preadvies voor het 23e congres der Vlaamse Juristenvereniging. Overdruk uit het Rechtskundig Weekblad 1967-68. kol. 1695-1708.
- Dr. H. Vandenberghe.* — Recht en lawaai. Maatregelen ter bestrijding van geluidshinder. — Preadvies voor het 23e congres der Vlaamse Juristenvereniging. Overdruk uit Rechtskundig Weekblad 1967-68. kol. 1709-1724.
- Dr. Med. L. Dierick.* — Hinder en Environmental Health. Preadvies voor het 23e congres der Vlaamse Juristenvereniging. Overdruk uit Rechtskundig Weekblad, 1967-68, kol. 1737-1832.
- Prof. Jacques Matthys.* — Repercussies en innovaties van het Gerechtelijk Wetboek in verscheiden takken van het privaet en het publiek recht. — Mercuriale uitgesproken op de plechtige openingszitting van het Hof van Beroep te Gent op 2 september 1968. Uitgave Hof van Beroep Gent. Overdruk uit Rechtskundig Weekblad 1968-69. kol. 97-126 en 145-178.
- G. Baert.* — Beschouwingen over de burgerrechtelijke bepalingen van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming. — Preadvies voor het 23e congres der Vlaamse Juristenvereniging. Overdruk uit Rechtskundig Weekblad 1967-68. kol. 1609-1636.
- F. Van Heule.* — De nieuwe wet op de jeugdbescherming. — Preadvies voor het 23e congres der Vlaamse Juristenvereniging. Overdruk uit Rechtskundig Weekblad 1967-68. kol. 1635-1666.
- E. Van Hove.* — Ouderlijke macht en notariële praktijk sedert de wet van 8 april 1965. — Preadvies voor het 23e congres der Vlaamse Juristenvereniging. Overdruk Rechtskundig Weekblad 1967-68. kol. 1665-1664.
- Dr. R. Eecklo.* — Het uitgesteld loon in land- en tuinbouw (Commentaar op de wet van 28 december 1967). Uitgave van de Belgische Boerenbond, Leuven, 1968, 83 p.
- M. Croonenberghs.* — De familie en het recht, 2 dl. Leuven, Davidsfonds. 1967.
- Weekeind Gerechtelijke Hervorming.* — Knokke 1966. Rijksuniversiteit Gent. Faculteit der rechtsgeleerdheid. Gent z.j. 126 p.
- Prof. Dr. M. Storme.* — Het nieuwe procesrecht. — Post-universitaire leergang. Universiteit Gent. Faculteit der rechtsgeleerdheid. Gent 1969. 260 p.
- Reinhold Van Lennep.* — Gerechtelijk Wetboek. — Dl. I. Algemene beginselen. Rechterlijke organisatie. Art. 1-555 1969, 447 p. — Dl. II. Bevoegdheid. Art. 556-663. Leuven, Universitas. 1969. Samen 864 p.
- Jean Delrot.* — Gerechtelijke Syllabus. — 2 dl. Uitg. W. Dobbelaere. Brussel, 64 p.
- P. Heurterre, H. Boonen en R. Erdman.* — Modellen voor de rechtspraktijk. Brugge, Die Keure, 1968. Losbladig.
- R. Hayoit De Termicourt.* — De voltallige zittingen in het Hof van Cassatie. Rede uitgesproken op de Plechtige openingszitting van het Hof op 1 september 1967. Brussel, E. Bruylant. 1967. 18 p.
- Juridische aspecten van het familiebedrijf.* — Colloquium Kath. Univ. Leuven. Leiding Prof. Mr. W. Van Gerwen. — Antwerpen, Standaard Wetenschappelijke Uitgeverij. 1969. 226 p.
- Robert Brouw.* — De Techniek van de kredietonderhandeling. Onderhandelen met het oog op het toestaan of het verkrijgen van een bankkrediet. — Antwerpen, Standaard Wetenschappelijke Uitgeverij. 1968. 376 p.
- Jos Ramaekers en Marcel Vander Elst.* — Vraagbaak voor beheerders en afgevaardigde-beheerders van naamloze vennootschappen. — Brussel, Uitgaven van N.V. Interbankendienst, 1969. 309 p.
- Jos Ramaekers.* — Ik betaal contant. — Brussel, Uitgaven van Bank gemeenschappelijke dienst, v.z.w. 1968. 55 p.
- E. Van Dietvoet en J. Anciaux.* — Catalogus van de Internationale Verzekeringsbibliotheek te Leuven. Vol. III. — Leuven, Assurantie van de Belgische Boerenbond. 1968. 449 p.
- C. J. Vanhoudt en W. Calewaert.* — Belgisch Strafrecht. 3 dl. — Gent. E. Story-Scientia. 1968. samen 1248 p.
- Roland Dezeure.* — Misbruik van vertrouwen en verduistering. — Algemene Prachtisch Rechtsverzameling. Brussel. Larcier. 1968. 352 p.
- L. De Wilde.* — Overspel en onderhoud van een bijzit. Algemene praktische rechtsverzameling. Brussel, Larcier. 1967. 116 p.
- J. Delva.* — De zedenmisdriven inzake aantasting van de seksuele integriteit. — Preadvies voor de Vereniging voor de vergelijkende studie van het recht van België en Nederland. Zwolle, W.E.J. Tjeenk-Willink. 1968. 79 p.
- Jozef Nuytink.* — De indeling van strafbare feiten naar Belgisch recht. — Preadvies voor de Vereniging voor de vergelijkende studie van het recht van België

- en Nederland. Zwolle. W.E.J. Tjeenk-Willink. 1968. 16 p.
- A. *Racine*. — De jeugdmisdadigheid in België in 1963, 1964 en 1965. — Brussel. Studiecentrum voor jeugdmisdadigheid. Publicatie nr. 23. 1968. 45 p.
- De opvoedingsbijstand en de voogdij over gezinsbijslag. Informatiedag van 5 november 1966. — Brussel. Studiecentrum voor jeugdmisdadigheid. Publicatie nr. 20. 1967. 115 p.
- Behandelingsmethoden van jongeren en hun gezinnen in vrije omgeving. Colloquium van 8-9 maart 1968. — Brussel. Studiecentrum voor jeugdmisdadigheid. Publicatie nr. 24. 1968. 155 p.
- J. *Junger*. — De jeugdmisdadigheid aan de Kust. — Brussel. Studiecentrum voor jeugdmisdadigheid. Publicatie nr. 25. 1969. 137 p.
- Ministerie van Justitie. — Documentatie inzake Jeugdbescherming. 2 dl. Losbladig.
- Jean *Verstraete*. — De Raadkamer. Bevoegdheid en rechtspleging. — Rechtskundig Weekblad 1967-68. kol. 1203-1228 en 1249-1278.
- J. *Cerckel*. — Het deskundigenonderzoek in strafzaken en de eedaflegging. Mercuriale uitgesproken op de plechtige openingszitting van het Hof van Beroep te Brussel. — Rechtskundig Weekblad 1968-69. kol. 193-208.
- J.C. *Versele* en J. *Moenens*. — Fenomenologische beschouwingen over de probatie. — Rechtskundig Weekblad 1967-68. kol. 217-230.
- J. *Lenaerts*. — 20 jaar later. Terugblik op een repressie. Rede uitgesproken op de plechtige openingszitting van de Vlaamse Conferentie der Balie van Antwerpen op 28 oktober 1967. — Rechtskundig Weekblad 1967-68. kol. 561-578.
- Theo *Brouns*. — Dagboek van mijn gevangenisleven (24 oktober 1944 - 28 maart 1946). — Antwerpen. De Nederlandse Boekhandel. 1969. 459 p.
- Lambert *Swerts*. — Dagboek van een zware tijd. Repressiejaren 1944/1950. — Antwerpen. De Nederlandse Boekhandel. 1968. 176 p.
- K. *Mortier* en N. *Kerkhaert*. — De Rechtvaardige Rechters gestolen. Een kriminologische studie. 2e uitg. — Gent. E. Story-Scientia. 1968. 276 p.
- Frans *Ghijsels*. — ABC van het nieuwe verkeersreglement. — Brussel. D.A.P. Reinaert uitgaven. 1968. 159 p.
- Prof. Dr. H. *Van de Voorde*. — Gerechtelijke en sociale geneeskunde. — Leuven, Wouters. Z.j. 217 p.
- Dr. G. *De Broeck*. — De vrijheid van vereniging in het Belgisch recht. — Preadvies voor de Vereniging voor de vergelijkende studie van het recht van België en Nederland. Zwolle, W.E.J. Tjeenk-Willink. 1968. 16 p.
- Paul *De Vleminck*. — Het recht van antwoord. Eindverhandeling voor het Hoger Instituut voor bestuurs- en handelswetenschappen te Brussel. — Brussel. 1968. 138 p.
- Actuele problemen rond krant, radio en T.V. — Publicaties van het seminarie voor pers- en communicatiewetenschap der Rijksuniversiteit te Gent. Gent. E. Story-Scientia. 1967. 114 p.
- H. *Adriaens*. — De erkenning en de bescherming van de titel van beroepsjournalist. — Administratief Lexicon. Brugge. Die Keure. 1967. 40 p.
- Els *De Bens*. — Vlaamsch België, het eerste Vlaamsgezinde dagblad. — Publicatie van het seminarie voor pers- en communicatiewetenschap der Rijksuniversiteit te Gent. Gent. E. Story-Scientia. 1968. 128 p.
- Prof. Dr. A. *Vranckx*, Minister van Justitie. — De rechtstoestand der vreemdelingen in België. — Rechtskundig Weekblad, 1968-69. kol. 1945-58.
- Prof. Dr. Fr. *Van Mechelen*, Minister van Nederlandse cultuur. — De vreemdelingen in België. — Rechtskundig Weekblad, 1968-69. kol. 1359-66.
- Het juridisch Statuut van de vreemdeling in België. — XXIIe Rechtscongres Leuven. — Antwerpen. Standaard Wetenschappelijke uitgeverij. 1969. 313 p.
- J. *Herremans* en Th. *De Groodt*. — De vreemdelingenreglementering. — Heule. Uitgeverij voor Gemeenteadministratie U.G.A. 1967. 322 p.
- Prof. *Frédéric Dumon*. — De toetsing van de wet aan de grondwet. — Preadvies voor de Vereniging voor de vergelijkende studie van het recht van België en Nederland. Zwolle. W.E.J. Tjeenk-Willink. 1967. 39 p.
- P. *Demeester*. — Aspecten van het modern parlementarisme. — Heule. Uitgeverij voor gemeenteadministratie U.G.A. 1967. 102 p.
- Herman *Van Impe*. — Het Belgische Parlement. — Heule. Uitgeverij voor gemeenteadministratie. U.G.A. 1968. 187 p.
- W. *Dewachter*. — De wetgevende verkiezingen als proces van machtsverwerving in het Belgisch politiek bestel. Antwerpen. Standaard Wetenschappelijke Uitgeverij. 1967. 392 p.
- Maurice *Spreutels*. — Het stelsel van de Belgische Staatsbegroting. — Gent. E. Story-Scientia. 1968. 541 p.
- Maurice *Spreutels*. — Openbare Financiën. — Gent. E. Story-Scientia. 1969. 572 p.
- Liber Amicorum August De Schrijver*, Minister van Staat. — Gent. z. uitg. 1968. 848 p.
- Rigo *De Nolf*. — Federalisme in België als grondwettelijk vraagstuk. — Antwerpen. De Nederlandse Boekhandel. 1968. 496 p.
- Mieke *Claeys - Van Haegendoren*. — 25 jaar Belgisch Socialisme. — Antwerpen. Standaard Wetenschappelijke Uitgeverij. 1967. 509 p.
- E. *De Ridder-De Sadeleer* en M. *Cordemans*. — Verkiezingen en verkozenen in het arrondissement Aalst 1831-1878. — Gent E. Story-Scientia. 1968. 174 p.

RECHTSPRAAK

Machine 9

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 10 december 1968.

Voorzitter: M. Rutsaert.

Raadsheer-verslaggever: Ridder de Schaetzen.

Advocaat-generaal: M. Depelchin.

Verkeer. — Bloedproef. — Betrokkene niet in staat zijn weigering te kennen te geven. — Geen vermoeden van weigering. — Later bewijs van wettige reden tot weigering. — Verplichting de analyse te verwijderen.

Uit de omstandigheid dat de dader of de getroffene van een verkeersongeval op het ogenblik waarop de geneesheer de bloedafneming verrichtte, niet in staat was zijn weigering te kennen te geven, kan niet het vermoeden afgeleid worden dat die persoon zou hebben geweigerd de bloedafneming te laten verrichten.

In een zodanig geval kan de bloedafneming in beginsel worden verricht, met dien verstande evenwel dat de persoon op wie de afneming verricht is, gerechtigd is zo hij vervolgd wordt wegens overtreding van artikel 2-3, lid 1, of van artikel 2-4 van de wet van 1 augustus 1899, het bewijs te leveren dat hij op het ogenblik van het verrichten van de bloedafneming een wettige reden had om te weigeren.

Indien dit bewijs geleverd wordt, is de rechter verplicht de analyse van het afgenomen bloed te verwijderen uit de elementen waarop hij zijn overtuiging kan doen steunen.

Plovie t./ O.M.

Gelet op het bestreden arrest, op 15 mei 1968 door het Hof van beroep te Gent gewezen.

Overwegende dat eiser zijn voorziening beperkt heeft tot de beslissing over de strafvordering;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 418, 419, 420 van het Strafwetboek en 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden arrest eiser veroordeelt wegens de telastlegging A (onopzettelijk doden en toebrengen van verwondingen),

terwijl het eisers conclusie, volgens welke de bestuurder Steurbaut alleen aansprakelijk was voor de gevolgen van het ongeval, niet passend beantwoordt vermits de rechter, eens vastgesteld dat eiser geen manoeuvre uitvoerde en de voorrang genoot ten opzichte van de bestuurder Steurbaut, niet zonder tegenstrijdigheid kon beslissen dat eiser aansprakelijk was voor het ongeval, des te meer daar Steurbaut de plaatselijke gesteldheid zeer goed kende en eiser op een voldoende afstand had zien aankomen;

Overwegende dat het arrest de onvoorzichtigheid van eiser waarop het zijn schuldigverklaring wegens onopzettelijk doden en onopzettelijk toebrengen van verwondingen steunt, uit zijn gebrek aan de ter plaatse vereiste aandacht en uit zijn overdreven snelheid afleidt;

Overwegende dat die motieven niet strijdig zijn met de vaststelling van het arrest dat eiser de voorrang genoot ten opzichte van Steurbaut, en dat zij de beslissing wettelijk rechtvaardigen;

Dat inderdaad de voorranghebbende bestuurder niet ontslagen is van het nemen van voorzorgsmaatregelen hem door de omstandigheden geboden ten einde een botsing te

vermijden noch van de verplichting zijn snelheid te regelen overeenkomstig artikel 27 van het Wegverkeersreglement;

Overwegende dat het arrest meteen een passend antwoord verstrekt op de in het middel bedoelde conclusie waarbij eiser beweerde dat hij niet schuldig was aan de hem ten laste gelegde feiten;

Dat het middel niet kan aangenomen worden;

Over het tweede middel afgeleid uit de schending van de artikelen 1319, 1320, 1322 van het Burgerlijk Wetboek en 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden arrest eiser veroordeelt wegens de telastlegging B (een wagen te hebben bestuurd wanneer het alcoholgehalte in zijn bloed minstens 1,5 gram per duizend bedroeg),

terwijl eiser in zijn conclusie verwijzend naar het attest van 15 september 1966 van Dr. G. De Smet voorhield dat hij op het ogenblik van de feiten een behandeling met probenid onderging, geneesmiddel, dat als eigenschap heeft een remmende werking uit te oefenen op de excretie van bepaalde stoffen in de bloedbaan, en naar dit van apotheker J. Carnewal, dat dit medicament regelmatig op dokters voorschrift afgeleverd werd, dat indien het nemen van het bloedstaal in normale omstandigheden was geschied, het is te zeggen, op een ogenblik dat verzoeker bewust was en over zijn geestelijke faculteiten beschikte, hij zich tegen deze ingreep met grondige redenen zou verzet hebben, en dat bijgevolg, de rechten van de verdediging geschonden werden,

terwijl de rechter deze argumentatie niet beantwoordt en er zich toe beperkt te verwijzen naar de verklaring van eiser van 5 augustus 1966 waarbij hij zich akkoord zou verklaard hebben met de bloedontleding,

en terwijl deze verklaring het volgende vermeldt: « Ik verklaar me akkoord met de uitslag van het bloedonderzoek en zie af van een tweede analyse op voorwaarde nochtans dat de bloedafneming op regelmatige manier en volgens de vereisten van de wet heeft plaats gehad, aangezien ik in bewusteloze toestand was wanneer het bloedstaal werd genomen » en eiser juist voorhoudt, hetgeen trouwens hernomen werd in de conclusie, dat hij een grondige reden had tot het weigeren van het nemen van een bloedstaal en dat hij deze redenen zou aangewend hebben wanneer hij bewust ware geweest op het ogenblik van het nemen van het bloedstaal, zulks terwijl de bestreden beslissing niet toelaat na te gaan welk standpunt de rechter heeft ingenomen ten aanzien van de regelmatig genomen conclusie en alzo de bewijskracht van die akte mis kent;

Overwegende dat uit de omstandigheid dat de dader of de getroffene op het ogenblik waarop de geneesheer de bloedafneming verrichtte niet in staat was zijn weigering te kennen te geven, het vermoeden niet kan worden afgeleid dat die persoon zou hebben geweigerd de bloedafneming te laten verrichten;

Dat in zodanig geval de bloedafneming in beginsel kan worden verricht, met dien verstande evenwel dat de persoon op wie de afneming verricht werd, gerechtigd is zo hij vervolgd wordt wegens overtreding van artikel 2, 3, 1 of van artikel 2, 4 van de wet van 1 augustus 1899, het bewijs te leveren dat hij op het ogenblik van het verrichten van de bloedafneming een wettige reden had om te weigeren;

Dat, indien dit bewijs geleverd is, de rechter verplicht is de analyse van het afgenomen bloed, uit de elementen waarop hij zijn overtuiging kan steunen, te verwijderen;

Overwegende dat het arrest, met betrekking tot de in

het middel bedoelde conclusie zich ertoe beperkt erop te wijzen dat eiser zich op 5 augustus 1966 met de uitslag van de bloedanalyse volledig akkoord heeft verklaard, zodat de door hem opgeworpen verweermiddelen de vaststelling van de deskundige, die hij aldus uitdrukkelijk beaamde, niet meer kunnen ontzenuwen;

Overwegende echter dat deze motieven niet impliceren dat de door eiser aangevoerde reden, op grond waarvan hij beweerde dat hij zich tegen het verrichten van de bloedafneming had kunnen verzetten indien hij niet bewusteloos was geweest, geen wettige reden tot weigering opleverde;

Dat het arrest derhalve de conclusie niet passend beantwoordt;

Dat het middel gegrond is;

Overwegende met betrekking tot de beslissing over de telastelegging A, dat de substantiële of op straffe van nietigheid voorgeschreven rechtsvormen werden nageleefd en dat de beslissing overeenkomstig de wet is;

En overwegende dat de burgerlijke rechtsvorderingen slechts op de telastelegging A steunden;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden arrest in zover het uitspraak doet over de telastelegging B en over de kosten van de strafvordering;

Verwerpt de voorziening voor het overige;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing;

Veroordeelt eiser in de helft van de kosten en laat de overige helft ten laste van de Staat;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Hof van beroep te Brussel.

RAAD VAN STATE

7e Kamer. — 13 november 1968.

Voorzitter: M. Decleire.

Raadsheren: M.M. Smolders en Vermeulen.

Auditeur: M. Vliebergh.

Advocaat: Mr. Van den Heuvel.

Geschil herstelvergoeding. — Buitengewone schade. — Rijkspersoneel. — Geldelijk statuut.

*Het kan niet met de rede en de billijkheid worden overeengebracht dat een bijzondere individuele wedderege-
ling, alleen maar omdat zij op grond van artikel 48 van
het K.B. van 16 april 1953 wordt vastgesteld, slechts op
1 januari 1960 uitwerking zou hebben, terwijl het over-
grote aantal ambtenaren, voor wie de vaststelling van
hun individuele bezoldiging alleen met toepassing van
de normale voorschriften gebeurt, krachtens artikel 50
van het besluit van 16 februari 1953 gerechtigd zijn op
een terugwerking van die voorschriften tot 1 januari
1951, indien hun zulks voordelig is.*

Goovaerts t./ Belgische Staat (Minister van Landbouw).

Advies nr. 13.217.

Overwegende dat het beroep ertoe strekt de Raad van State te doen verklaren dat de Belgische Staat op grond van de beginselen vervat in artikel 7, § 1, van de wet van 23 december 1946 een herstelvergoeding wegens buitengewone schade aan verzoeker behoort toe te kennen; dat, volgens verzoeker, die buitengewone schade hem werd toegebracht doordat de Minister van Landbouw de bijzon-

dere individuele wedderege-
ling die aan verzoeker op grond
van artikel 48 van het koninklijk besluit van 16 februari
1953 houdende het bezoldigingsstatuut van het personeel
van de Ministeries werd toegekend, slechts uitwerking
heeft doen hebben op 1 januari 1960, terwijl naar rede en
billijkheid die regeling tot 1 maart 1953 zou moeten terug-
werken, datum waarop het besluit van 16 februari 1953 van
kracht werd, te meer dat de toepassing van het besluit van
16 februari 1953 voor de meeste ambtenaren met terug-
werking tot 1 januari 1951 is gebeurd; dat verzoeker de
schade, die hij ten gevolge van de naar zijn oordeel onre-
delijke en onbillijke beslissing van de Minister van Land-
bouw heeft geleden, op 99.331 frank berekent en om een
herstelvergoeding van dezelfde grootte verzoekt;

Overwegende dat verzoeker, die houder is van een diplo-
ma van landbouwingenieur, op 23 april 1930 door het
Ministerie van Landbouw als tijdelijk kantoorklerk in
dienst werd genomen; dat hij achtereenvolgens in 1933
tijdelijk en dan in 1935 vast klerk opsteller eerste klas werd
benoemd, in 1940 hoofdcontroleur, in 1947 inspecteur bij de
inspectie van maalterijen, mouterijen en brouwerijen en
in 1952 inspecteur bij de dienst voor de beteugeling van
de vervalsingen; dat niet wordt betwist dat verzoeker, wat
ook de graden zijn geweest die hij heeft gehad, in wer-
kelijkheid steeds van bij de aanvang van zijn loopbaan af,
bij zijn diploma passende technische functies van eerste ca-
tegorie heeft vervuld; dat reeds op 16 juni 1954 door de
Minister van Landbouw aan de Eerste-Minister — die het
algemeen bestuur in zijn bevoegdheid had — om instem-
ming werd verzocht om met de bijzondere situatie van
verzoeker rekening te houden bij de vaststelling van diens
individuele wedderege-
ling; dat het tot 4 december 1959
heeft geduurd vooraleer de Minister-ondervoorzitter van
de Raad, toen bevoegd voor het algemeen bestuur, ermee
instemde dat bij de vaststelling van verzoekers indivi-
duële wedde de gewone regelen een correctie zouden
mogen ondergaan waardoor rekening zou worden gehouden
met het bijzondere feit in zijn ambtelijke situatie — nl. dat
hij steeds functies van eerste categorie heeft vervuld ook
al had hij niet altijd de bij die functies passende graad —;
dat die bijzondere wedderege-
ling ten gunste van verzoeker
werd vastgesteld met toepassing van artikel 48 van het
voormeld besluit van 16 februari 1953, artikel waarvan
het eerste — en hier enig ter zake dienende — lid, luidt
als volgt: « De minister onder wie het personeelslid res-
sorceert regelt, in overleg met de minister tot wiens bevoegd-
heid het algemeen bestuur behoort, de gevallen die in de
periode vóór 1 maart 1953 een zodanig bijzonder aspect
vertonen, dat in de geest van de nieuwe bezoldigings-
regeling en om het personeelslid een buitengewoon nadeel
te vermijden, een minder letterlijke toepassing van de
regelen verantwoord is »; dat de Minister-ondervoorzitter
van de raad de voor verzoeker gunstige bijzondere wedde-
regeling evenwel maar wilde doen ingaan, niet op 1 januari
1951, zoals artikel 50 van het besluit van 16 februari 1953
scheen te moeten medebrengen, maar op 1 januari 1960;
dat de Minister van Landbouw de door Minister-onder-
voorzitter van de raad voorgestelde regeling bijtrad en
bekrachtigde;

Overwegende dat een ander ambtenaar van het Ministe-
rie van Landbouw zich ongeveer in dezelfde toestand be-
vond als verzoeker en eveneens een bijzondere wedderege-
ling kreeg met uitwerking op 1 januari 1960; dat die
ambtenaar zijn zaak bij de Raad van State aanhangig
maakte, wat de Raad van State er in zijn advies van
26 juni 1964 toe bracht vast te stellen dat de Belgische
Staat aan die ambtenaar een herstelvergoeding als be-
doeld door artikel 7, § 1, van de wet van 23 december 1946
diende toe te kennen, omdat het niet opging aan die amb-
tenaar de terugwerking van zijn wedderege-
ling te wege-
ren, wanneer het besluit van 16 februari 1953 voor de
ambtenaren, op wie uitsluitend de normale bezoldigings-

regelen toepasselijk waren, krachtens artikel 50 van dat besluit er aanspraak konden op maken om die regelen met terugwerking tot 1 januari 1951 te doen toepassen indien dat voor hen voordeel opleverde, wat voor het allergrootste deel van hen overigens het geval was; dat het advies bovendien onderlijnt dat de vertraging waarmede de bijzondere wedderegeling aan de belanghebbende ambtenaar was toegekend, niet aan die ambtenaar kon worden toegerekend;

Overwegende dat verzoeker D. Goovaerts op 26 maart 1965 een aanvraag richtte tot de Minister van Landbouw om de rechtspraak van het advies van 26 juni 1964 ook op hem toe te passen; dat de personeelsdienst van het Ministerie van Landbouw, de principes van voormeld advies toepassend, tot het besluit kwam dat verzoeker aanspraak op een vergoeding van 99.331 frank zou kunnen maken; dat een ontwerp van regeling om verzoeker die vergoeding toe te kennen werd opgemaakt en aan de Minister-Staatssecretaris voor het Openbaar Ambt werd voorgelegd; dat die Minister echter op 17 mei 1967 mededeelde geen advies over die zaak te kunnen geven, wat de Minister van Landbouw ertoe aanzette op 14 augustus 1967 de herstelvergoeding aan verzoeker te weigeren; dat zulks de tegenpartij er niet heeft van weerhouden haar memorie van antwoord in onderhavige zaak te besluiten met de woorden « dat de beweegredenen welke de Raad van State ertoe hebben aangezet het advies nr. 10.730 van 26 juni 1964 inzake Hardy uit te brengen, eveneens in onderhavige zaak gelden »;

Overwegende dat het inderdaad niet met de rede en de billijkheid kan worden overeengebracht dat een bijzondere individuele wedderegeling, alleen maar omdat zij op grond van artikel 48 van het koninklijk besluit van 16 februari 1953 wordt vastgesteld, slechts op 1 januari 1960 uitwerking zou hebben, terwijl het overgrote aantal ambtenaren, voor wie de vaststelling van hun individuele bezoldiging alleen met toepassing van de normale voorschriften gebeurt, krachtens artikel 50 van het besluit van 16 februari 1953 gerechtigd zijn op een terugwerking van die voorschriften tot 1 januari 1951, indien hun zulks voordelig is; dat het door verzoeker ingestelde beroep derhalve op een principiële grondslag blijkt te rusten die deugdelijk is;

Overwegende dat verzoeker om terugwerking van zijn bijzondere individuele wedderegeling tot 1 maart 1953 heeft verzocht en niet wordt betwist dat de door hem geleden schade, berekend tot die datum, 99.331 frank bedraagt; dat het beroep in al zijn onderdelen gegrond voorkomt,

Besluit :

Artikel 1. — De Belgische Staat, vertegenwoordigd door de Minister van Landbouw, behoort op grond van de beginselen vervat in artikel 7, § 1, van de wet van 23 december 1946 aan D. Goovaerts, inspecteur bij het Ministerie van Landbouw, een herstelvergoeding van 99.331 frank toe te kennen.

WETGEVING

Parlementaire vragen van Kamerlid Vandamme tot de heer Minister van Justitie.

I. Conclusies in dubbel exemplaar.

De conclusies van de raadslieden worden in twee exemplaren ter griffie neergelegd.

De meeste griffies bezorgen één exemplaar van deze conclusies terug. Op de rechtbank van 1ste aanleg te Brussel worden de twee exemplaren ter griffie bewaard. De

griffie van het Hof van Beroep te Brussel bezorgt één exemplaar op aanvraag terug.

Is de bedoeling van de gerechtelijke hervorming terzake niet, dat de raadslieden in het bezit worden gesteld van één exemplaar van hun conclusies, geïllustreerd door de griffie, zodat blijkt dat de besluiten werden neergelegd, en dat de doorslag overeenstemt met het origineel?

Kan er dan ook een eenvormigheid worden tot stand gebracht in verhouding van de verscheidene griffies van het Rijk?

Antwoord :

Zoals in het Verslag over de Gerechtelijke Hervorming is uiteengezet, moet het origineel van de overeenkomstig artikel 742 van het Gerechtelijk wetboek opgezonden of neergelegde conclusies bij het vonnis worden gevoegd, terwijl het eensluidend verklaard afschrift ervan in het dossier van de rechtspleging wordt gelegd.

De partijen die zulks verlangen kunnen luidens het tweede lid van dat artikel, een ontvangstbewijs vragen.

Onderrichtingen worden gegeven aan de griffies met het oog op een eenvormige toepassing van die bepaling.

II. Akte van Beroep

Dag en uur van verschijning.

Mag men, buiten die negen gevallen, voor de andere gevallen ook op vaste datum een beroepsakte laten betekenen of dient men te betekenen met vermelding na verloop van de wettelijke termijn van acht dagen?

Dient daarenboven de rolstelling in hogergenoemde gevallen te geschieden binnen de acht dagen of binnen de maand na betekening?

Antwoord : Uit de artikelen 707 en 1057, 7° van het Gerechtelijk Wetboek volgt dat artikel 1063 eng moet worden geïnterpreteerd, zodat buiten de daarin voorziene gevallen de akte van beroep geen vaste datum voor de verschijning mag vermelden.

Overeenkomstig artikel 716 van het Gerechtelijk Wetboek moet de inschrijving op de algemene rol gescheiden ofwel vóór het verstrijken van de termijn bepaald voor verschijning (met een minimum van acht dagen), ofwel vóór de datum die voor de verschijning is vastgesteld.

III. Gebruik van toga door advocaat.

Acht de heer Minister het niet verantwoord de regeling van het gebruik van de toga door de advocaat te versoepelen en ondermeer niet meer verplichtend te maken voor bepaalde rechtbanken zoals het vrederecht en de politierechtbank?

Dit zou vooral de vrouwelijke advocaten veel genoegen doen.

Antwoord : Het komt mij niet wenselijk voor artikel 441 van het Gerechtelijk Wetboek te wijzigen.

Zoals het geacht Lid het weet, wordt dat artikel trouwens voor sommige gerechten, naar gelang de gebruiken, met een zekere soepelheid toegepast.

NECROLOGIE

Ere-Raadsheer P. DE BEUS

Zopas ontviel ons de heer P. De Beus, Ere-raadsheer in het Hof van Beroep te Brussel. Dit verlies zal in de Vlaamse rechtswereld diep gevoeld worden. De betreurd overledene heeft inderdaad in de Vlaamse rechtswereld een belangrijke rol gespeeld. Eerst als rechter in

de Rechtbank te Turnhout en daarna als raadsheer in het Hof te Brussel was hij een voortreffelijk magistraat van grote bekwaamheid en nauwgezetheid en van evengrote minzaamheid.

Hij heeft de Vlaamse rechtsliteratuur verrijkt met belangrijke werken, waarvan wij enkel willen vermelden zijn uitstekend « Overzicht van het burgerlijk recht », dat verscheen in 1934 en dat in 1965 een 5e uitgave beleefde. Hij heeft een belangrijke taak vervuld in de verschillende commissies die door de regering aangesteld werden om de Belgische wetboeken en de voornaamste wetten in het Nederlands te vertalen.

De uitgave van de strafwetten die hij verzorgde, samen

met wijlen raadsheer Prof. J. Simon, kende nog vorig jaar een 8e editie en ook andere uitgaven van wettelijke teksten die door hem werden ondernomen oogstten een buitengewoon succes.

Nadat hij de magistratuur had verlaten om juridisch adviseur te worden bij een grote bankinstelling, publiceerde hij in allerlei tijdschriften zeer opgemerkte artikelen over handels- en financierecht.

Heel de Vlaamse rechtswereld zal oprecht het verscheiden betreuren van deze hoogstaande jurist en verdienstelijke mens en zijn nagedachtenis trouw in ere houden.

De Redactie.

BALIELEVEN

Verbond van Belgische Advocaten

Jaarvergadering van 13 en 14 september 1969 te Bergen

Programma

Zaterdag 13 september 1969

- 9 u. 30 Begroeting van de deelnemers.
- 10 u. 00 *Algemene Statutaire Vergadering*
 - voorlegging ter goedkeuring van de verslagen van de algemene Secretaris en de algemene schatbewaarder.
 - statutaire verkiezingen.
- 10 u. 30 Mededeling van de uitslagen van de Opinipeiling door Mr. Jacques de Suray.
- 11 u. — 12 u. 15: werkzaamheden van de twee secties.
- 12 u. 30 Ontvangst ten stadhuize van Bergen.
- 13 u. 00 Lunch.
- 14 u. 15 — 18 u. werkzaamheden van de twee secties.
- 17 u. 00 Vergadering: beraadslaging over de conclusies van beide secties.
- 18 u. 00 Ontvangst door de Heer Gouverneur van Henegouwen.
- 20 u. 00 Diner ter stadhuize van Bergen.

Zondag 14 september 1969

- 11 u. 00 Eucharistieviering in de Oecumenische Kapel van de Shape te Casteau.
- 11 u. 30 Aperitief gevolgd door een bezoek aan de Shape.
- 13 u. 00 Lunch op het kasteel van Beloeil.

Bezoeken aan de stad en aan musea zullen georganiseerd worden voor de echtgenoten.

Inschrijving op het Secretariaat van het Congres,
Paleis van Justitie, Bergen.

Werkzaamheden der Secties.

Eerste Sectie: Problemen van de advocaat in 1969

Voorzitter: Mr. de Longueville.
Secretaris: Mr. Jean-Marie De Smet.

1. Resultaat en bestendigheid van de proeftijd en de samenwerking.
door Mr. Roger Dalcq en Mr. Piet Theuwissen.
2. Tussenkomen van de advocaat buiten zijn kantoor.
door Mr. Gielen.
3. Bescherming van het erfgoed van het kantoor van de advocaat.
door Mr. Leon Goffin.
4. Vrijheid van vestiging der advocaten in het raam van de Euromarkt.
door Mr. Roland Van Lint.

Tweede Sectie: Vereniging van Advocaten

Vorzitter: Mr. Pierre Saint Guillain.
Secretaris: Mr. Ph. Van Hille.

1. Noodzakelijkheid van de Vereniging van advocaten en de problemen i.v.m. de « persoonlijke » betrekkingen met de cliënt.
door Mr. Pierre Saint Guillain.
2. Aard en vorm van de Vereniging, inhoud van het sociaal aandeel.
door Mr. Jean Rombaux.
3. Betrekkingen tussen de vennoten.
door Mr. Ivan Hirsch.
4. Administratieve en materiële organisatie van het bureau met tentoonstelling van bureaumateriaal.
door Mr. Paul Verhaegen.
5. Vereniging of samensmelting van verschillende kantoren.
door Mr. Michel Mahaux.

BALIELEVEN

Orde der Advocaten bij het Hof van Beroep te Gent.

De Raad der Orde der Advocaten bij het Hof van Beroep te Gent werd voor het gerechtelijk jaar 1969-70 samengesteld als volgt:

Stafhouder: Mr. P. Verschoore; leden: Mrs. F. Duchène, I. Hubené, O. Cammaert, A. Haus, M. De Sutter, G. Moyaert, L. Steyaert, S. Fredericq, P. Blomme, M. Van Kerkhove, J. Kluyskens, M. Tevels, J. Nuytinck, H. Remue.

Orde der Advocaten bij de Balie van Kortrijk.

De Raad der Orde der Advocaten bij de Balie te Kortrijk werd voor het gerechtelijk jaar 1969-70 samengesteld als volgt:

Stafhouder: Mr. A. De Gryse; leden: Mrs. J. Mayeur, J. De Clerck, A. Leuridan, J. Beele, C. Van den Berghe, J. D'Hulst, G. Gheysen, M. Albers.

Orde der Advocaten bij de Balie te Mechelen.

De Raad der Orde der Advocaten bij de Balie te Mechelen werd voor het gerechtelijk jaar 1969-70 als volgt samengesteld:

Stafhouder: Mr. F. Maerten; leden: Mrs. J. Lens, K. Van den Heuvel, J. Van De Werf, H. Vanderpoorten, L. Vanden Eede, V. Dewachter, P. Hermans, A. Verbist.

Vlaamse Conferentie der Balie van Antwerpen.

Het bestuur van de Vlaamse Conferentie werd voor het gerechtelijk jaar 1969-1970 samengesteld als volgt:

Voorzitter: Mr. J. Van Goethem; ondervoorzitters: Mrs. S. Van Gelder-Van Hove, W. Lens, C. Jacquain; schatbewaarder: Mr. L. Dreesen; sekretarissen: Mrs. H. De Munck, E. Van Vliet.

Association Internationale des Avocats-Pilotes.

Wij ontvingen van de Association Internationale des Avocats-Pilotes de hieronderstaande mededeling.

«De Association Internationale des Avocats-Pilotes, een vereniging van advocaten, die tevens als piloot gebreveteerd zijn, werd op 12 juli j.l. te Rotterdam opgericht. Tot voorzitter werd benoemd Mr. J.W.R. Sanders te den Haag (Holland).

Het doel der vereniging is juridische en luchtvaartcontacten te leggen en informatie uit te wisselen. Advocaten in een aantal landen toonden grote belangstelling. De eerste plenaire vergadering zal plaats vinden te Stuttgart op 4 oktober 1969.

Inlichtingen kunnen worden verkregen bij Mr. J.W.R. Sanders, Groot Hertoginnelaan 52, Den Haag (Holland).»

BIBLIOGRAPHIE

Henry Van Lynseele, 1893-1969, Rouwhulde in het Hof van Cassatie. — Brussel, Etabl. E. Bruylant, 1969, 17 p.

Mr. Henry Van Lynseele, advocaat bij het Hof van Cassatie en oud-stafhouder der Balie van Cassatie, overleed in de maand mei jl.

Op de zitting der 2e kamer van het Hof op 19 mei 1969, werd aan zijn nagedachtenis op plechtige wijze hulde gebracht.

Het Hof heeft thans in een brochure de redevoeringen uitgegeven die te dezer gelegenheid werden uitgesproken door de heer H. Bayot, eerste-voorzitter van het Hof, de heer H.W.J. Ganshof van der Meersch, procureur-generaal, en Mr. H.J. Faures, stafhouder der Balie van Cassatie.

Deze spreekbeurten gehouden door de heer eerste-voorzitter en de heer procureur-generaal in de beide talen en door de heer stafhouder in het Frans, schetsen op aangrijpende wijze het leven en de beroepsactiviteit van Mr. Van Lynseele en de schitterende rol die hij vervuld heeft op vaderlands en op professioneel gebied.

Zijn belangstelling voor onze beide nationale culturen en zijn fijne speurzin voor historische aangelegenheden werden in het licht gesteld en er werd door de drie rede-naars uiting gegeven aan de droefenis die in heel de rechterlijke wereld verwekt werd door het verscheiden van deze goede mens en grote jurist.

De brochure waarin deze drie redevoeringen werden uitgegeven zal door allen die Mr. Van Lynseele gekend hebben, bewaard worden als een kostbaar aandenken aan de betreurde overledene.

MEDEDELINGEN

Studiegroep Cultuurbevordering.

Colloquium «Planning en cultuurbeleid».

Wij ontvingen van de Studiegroep voor Cultuurbevordering van de Katholieke Universiteit te Leuven de hieronderstaande mededeling.

Mevrouw, Mejuffrouw, Mijnheer,

In overleg en samenwerking met het Ministerie van Nederlandse Cultuur, heeft de Studiegroep voor Cultuurbevordering van de Katholieke Universiteit Leuven besloten een colloquium te organiseren. Dit colloquium gaat door op 10 en 11 oktober 1969 in het Congressenpaleis te Brussel, met als thema «Planning en Cultuurbeleid».

Het zal in hoofdzaak handelen over het nationaal, provinciaal en gemeentelijk overheidsbeleid en richt zich tot alle culturele organisaties, uit de overheids- en privé-sector.

Naast enkele inleidende en richtingaanduidende referaten over planning in het algemeen, zullen bevoegde buitenlandse sprekers aan het woord komen over planning en cultuurbeleid in hun eigen land. Er zal bovendien ruime mogelijkheid geboden worden tot discussie in diverse sectievergaderingen.

Het colloquium wordt besloten met een plenumvergadering, met de congresresoluties en met een programma-rede door de Heer Minister van Nederlandse Cultuur F. Van Mechelen.

Wij hebben de eer U op dit colloquium uit te nodigen en zullen U in de loop van de maand september een definitieve uitnodiging, met mogelijkheid tot inschrijving, laten geworden.

In de hoop U tot de deelnemers aan ons colloquium te mogen rekenen, danken wij U bij voorbaat voor Uw belangstelling.

Met bijzondere hoogachting.

Voor de Directeur van de
Studiegroep
S. Valbekens-Haven